

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЛЬВІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ІВАНА ФРАНКА
ФІЛОЛОГІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
КАТЕДРА УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ІМЕНІ ПРОФЕСОРА ІВАНА КОВАЛИКА

КОСТІВ ОКСАНА
МОСУР ОКСАНА
СОКІЛ-КЛЕПАР НАТАЛІЯ

ДІАЛЕКТОЛОГІЧНО-ОНОМАСТИЧНА ПРАКТИКА

НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНИЙ ПОСІБНИК

для здобувачів II курсу
першого (бакалаврського) рівня вищої освіти

Електронне видання

ЛЬВІВ 2024

УДК 811.161.2'28'373.2(072)

Рекомендувала до друку кафедра української мови
імені професора Івана Ковалика
(протокол № 1 від 28 серпня 2024 р.)

Рекомендувала до друку Вчена рада філологічного факультету
Львівського національного університету імені Івана Франка
(протокол № 9 від 29 серпня 2024 р.)

Рецензенти:

Купчинська Зоряна Олегівна – доктор філологічних наук, завідувач кафедри української мови ім. проф. І. Ковалика

Мазурик Данута Володимирівна – кандидат філологічних наук, доцент кафедри українського прикладного мовознавства

**Костів О., Мосур О., Сокіл-Клепар Н. Діалектологічно-ономастична практика.
Навчально-методичний посібник. Електронне видання. Для здобувачів II курсу першого
(бакалаврського) рівня вищої освіти Львів, 2024. 87 с.**

У науково-методичному посібнику розкрито сутність, предмет, вимоги до діалектологічно-ономастичної практики, а також уміщено додатки – матеріали, необхідні для звіту студентів. Подано поради до виконання завдань, мета яких – допомогти здобувачеві першого (бакалаврського) рівня вищої освіти ОПП Середня освіта. Українська мова та література (Спеціальність 014 Середня освіта Предметна спеціальність 014.01 Середня освіта (Українська мова і література), ОПП 035 Філологія (Спеціальність 035.01 Українська мова і література. Літературна творчість. Українська мова як іноземна).

Для викладачів і студентів, аспірантів філологічних факультетів, учителів-словесників, усіх, хто цікавиться проблемами функціонування українських діалектів.

Електронна версія посібника доступна за покликанням: <https://philology.lnu.edu.ua/course/dialektolohichna-praktyka>

© *Костів О., Мосур О., Сокіл-Клепар Н.*

© *Львівський національний університет ім. І. Франка, 2024*

ЗМІСТ

ВСТУП.....	4
МЕТА ТА ЗАВДАННЯ ПРАКТИКИ.....	5
ОРГАНІЗАЦІЯ ПРОВЕДЕННЯ ПРАКТИКИ.....	11
ПРОГРАМА ПРАКТИКИ.....	13
СТРУКТУРА ПРАКТИКИ.....	14
БАЗИ ПРАКТИКИ.....	15
ЗМІСТ ПРАКТИКИ.....	16
МЕТОДИКА ДІАГНОСТИКИ УСПІШНОСТИ НАВЧАННЯ.....	21
КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ВИДІВ РОБІТ.....	22
ШКАЛА ОЦІНЮВАННЯ ПРАКТИКИ.....	28
ДОДАТКОВІ ВКАЗІВКИ ТА РЕКОМЕНДАЦІЇ.....	31
ЛІТЕРАТУРА.....	31
СЛОВНИК ДІАЛЕКТОЛОГІЧНИХ ТА ОНОМАСТИЧНИХ ТЕРМІНІВ.....	35
КАРТА ГОВОРІВ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ.....	42
ДОДАТКИ.....	43
1. Зразок звіту студента.....	43
2. Алфавітний реєстр мікротопонімів (взірець).....	72
3. Зразок аудіозаписів.....	75
4. Зразок відеозаписів.....	76
5. Зразок затранскрибованих текстів.....	77
6. Звіт керівника діалектологічно-ономастичної практики.....	85
7. Світлини діалектологічно-ономастичної практики різних років.....	86

ВСТУП

Діалектологічно-ономастична практика – це незамінний етап підготовки фахівців у галузі середньої освіти. Вона дозволяє студентам набути практичних навичок збору, аналізу та систематизації діалектного матеріалу, а також глибше зрозуміти особливості функціонування мови в різних регіонах.

Під час її проведення студенти – майбутні вчителі, повинні поглибити свої знання з української діалектології та ономастики, ознайомитися з конкретними говорами і говірками української мови, з'ясувати їхні фонетичні, морфологічні, синтаксичні та лексичні особливості, аналізувати мікротопоніми. Діалектологічно-ономастична практика дає студентам перші навички роботи в польових умовах, прищеплює їм знання та вміння, потрібні для майбутньої педагогічної та наукової діяльності. Записи діалектного мовлення є надійним джерелом для вивчення української діалектології, історії української мови, особливо важливим це є для майбутнього вчителя української мови та літератури в закладах загальної середньої освіти.

Процес безпосередньої практичної роботи розпочинається під час вивчення української діалектології, а також сучасної української літературної мови (лексикології, лексикографії, фонетики і фонології), коли майбутні вчителі української мови і літератури знайомляться з наріччями й говорами української мови, фонетикою, лексикою української мови, лінгвістичною географією, діалектографією й текстографією, з'ясовують функціонування онімів у говірковому мовленні, аналізують першоджерела, знайомляться з укладеними діалектологічними атласами, навчаються прослуховувати аудіозаписи, передавати тексти фонетичною транскрипцією, аналізують художні тексти.

Ця дисципліна викладається в 4 семестрі в обсязі 4,5 кредити (для здобувачів вищої освіти у межах *ОПП 035 Гуманітарні науки. Філологія першого (бакалаврського) рівня вищої освіти для здобувачів зі спеціальностей 035.01 «Українська мова та література, українська мова та література (літературна творчість)»*, *«Українська мова і література (українська мова як іноземна)»*; в обсязі 3 кредити (у межах *ОПП Середня освіта (Українська мова і література) першого (бакалаврського) рівня вищої освіти для здобувачів зі спеціальності 014 Середня освіта предметної спеціальності 014.01 Середня освіта (Українська мова і література)* (за Європейською Кредитно-Трансферною Системою ECTS).

Вид контролю – диференційований залік.

МЕТА ТА ЗАВДАННЯ ПРАКТИКИ

Мета практики – сформувати професійні уміння і навички для прийняття самостійних рішень під час роботи в реальних умовах, виховати потребу систематично формувати професійні компетентності та навички і творчо застосовувати їх в практичній діяльності, закріпити знання із української діалектології, зібрати діалектні й ономастичні матеріали. Це дасть змогу ввести в науковий обіг новий фактичний матеріал, суттєво сприятиме поглибленню лексикологічних, семасіологічних, етимологічних та інших досліджень української мови.

«Знання діалектного членування українського мовного простору, розуміння історії його досліджень, уміння виокремлювати діалектні риси різних рівнів допомагає вчителю школи чи викладачеві вищого навчального закладу формувати позитивне ставлення до діалектів, навчати методів їх опису, стимулювати в учнів (студентів) бажання досліджувати власне діалектне оточення, що в підсумку є запорукою підвищення загального рівня усної й писемної культури. Філолог-україніст, застосовуючи знання з діалектології, може й повинен зламати ще подекуди популярний стереотип про “нижче”, “некультурне”, “меншовартісне” діалектне мовлення. На заняттях з української мови та літератури, на факультативах чи в наукових гуртках учні (студенти) мають навчитися розуміти взаємовплив діалектів і літературної мови, керувати власним мовленням відповідно до умов і ситуації спілкування, обирати потрібні виражальні засоби, пояснювати діалектні явища місцевої говірки, усвідомлювати мовотворчі процеси в цілому»¹.

Унаслідок проведення практики студенти повинні набути практичних умінь та поглибити теоретичні знання:

- знати, до якого діалекту в загальній системі (класифікації) говорів української мови належить говірка визначеного населеного пункту, детально ознайомитися з фонетичними, морфологічними, синтаксичними, лексичними особливостями конкретної говірки;
- вміти застосовувати на практиці методи збирання діалектних матеріалів, виявляти характерні особливості говірки, записувати діалектні матеріали, користуючись фонетичною транскрипцією, добирати інформаторів;
- набути навичок аналізу діалектних явищ;
- враховуючи особливості роботи вчителя української мови та літератури в умовах говірки, вміти пояснити діалектні риси різних мовних рівнів, аналізувати мікротопонімний матеріал.

У кінці практики студенти повинні написати звіт філологічного та історико-краєзнавчого змісту, присвячений населеним пунктам, у яких збирали діалектні та ономастичні матеріали. Характеристику конкретної говірки доцільно виконати за таким планом:

- назвати, до якого нарідччя та говору належить конкретна говірка;

¹ Глібчук Н., Костів О. Українська діалектологія. Друге видання, виправлене і доповнене. Львів : Магнолія, 2024. С. 334

- відобразити географічне розташування села, місце населеного пункту на діалектологічній карті;
- зібрати і оформити мікротопоніми села за поданим питальником;
- виявити фонетичні, морфологічні, синтаксичні особливості говірки;
- записати аудіо- та відеозразки діалектних текстів і відтворити їх фонетичною транскрипцією;
- навести дані про інформаторів (прізвище, ім'я, по батькові, рік народження, місце народження, освіта, фах).

Діалектологічно-ономастична практика спрямована на формування загальних і фахових компетентностей та програмних результатів навчання для ОПП Середня освіта (Українська мова і література) першого (бакалаврського) рівня вищої освіти для здобувачів зі спеціальності 014 Середня освіта предметної спеціальності 014.01 Середня освіта (Українська мова і література):

загальні компетентності:

ЗК 4. Здатність орієнтуватися в інформаційному просторі, здійснювати пошук, аналіз та обробку інформації з різних джерел, ефективно використовувати цифрові ресурси та технології в освітньому процесі з дотриманням етично-правових норм в умовах євроінтеграційних процесів.

ЗК 6. Здатність до міжособистісної взаємодії та роботи в команді у сфері професійної діяльності, спілкування з представниками інших професійних груп різного рівня.

ЗК 8. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань та значення у розвитку суспільства, техніки і технологій.

фахові компетентності:

ФК 7. Здатність здійснювати лінгвістичний та літературознавчий аналізи текстів різних стилів і жанрів.

ФК 8. Здатність вільно, гнучко й ефективно використовувати мови, що вивчаються, в усній та письмовій формі, у різних жанрово-стильових різновидах і регістрах спілкування (офіційному, неофіційному, нейтральному), для розв'язання комунікативних завдань у різних сферах життя.

ФК 19. Здатність вивчати психологічні особливості засвоєння навчальної інформації з метою діагностики, прогнозу ефективності та корекції навчально-виховного процесу в закладах загальної середньої освіти.

програмні результати навчання:

ПРН 3. Володіти державною мовою в усній та письмовій формах, зокрема в різних стилях і регістрах спілкування (офіційному, неофіційному, нейтральному) для розв'язання комунікативних завдань (виступ перед

аудиторією, участь у дискусіях, обґрунтування власної думки, дотримання культури поведінки, мовленнєвого етикету, професійної етики й принципів толерантності).

ПРН 10. Мати навички аудіювання, створення текстів (усних і письмових) різних стилів і жанрів та застосовувати ці вміння в процесі формування мовленнєвої компетентності учнів закладів середньої освіти.

ПРН 21. Фіксувати, аналізувати, систематизувати й інтерпретувати мовні, літературні, фольклорні, діалектні тексти.

Діалектологічно-ономастична практика спрямована на формування загальних і фахових компетентностей та програмних результатів навчання для ОПІ 035 Гуманітарні науки. Філологія першого (бакалаврського) рівня вищої освіти для здобувачів зі спеціальностей 035.01 «Українська мова та література, українська мова та література (літературна творчість)», «Українська мова і література (українська мова як іноземна)»:

загальні компетентності:

ЗК 3. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.

ЗК 5. Здатність учитися й оволодівати сучасними знаннями.

ЗК 6. Здатність до пошуку, опрацювання та аналізу інформації з різних джерел.

ЗК 7. Уміння виявляти, ставити та вирішувати проблеми.

ЗК 8. Здатність працювати в команді та автономно.

ЗК 11. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК 12. Навички використання інформаційних і комунікаційних технологій.

ЗК 13. Здатність проведення досліджень на належному рівні.

фахові компетентності

ФК 2. Здатність використовувати в професійній діяльності знання про мову як особливу знакову систему, її природу, функції, рівні.

ФК 3. Здатність використовувати в професійній діяльності знання з теорії та історії мови, що вивчається.

ФК 4. Здатність аналізувати діалектні та соціальні різновиди мови, що вивчається, описувати соціолінгвальну ситуацію.

ФК 6. Здатність вільно, гнучко й ефективно використовувати мову, що вивчається, в усній та письмовій формі, у різних жанрово-стильових різновидах і регістрах спілкування (офіційному, неофіційному, нейтральному), для розв'язання комунікативних завдань у різних сферах життя.

ФК 7. Здатність до збирання й аналізу, систематизації та інтерпретації мовних, літературних, фольклорних фактів, інтерпретації та перекладу тексту (залежно від обраної спеціалізації)

ФК 8. Здатність вільно оперувати спеціальною термінологією для розв'язання професійних завдань.

програмні результати навчання:

ПРН 1. Вільно спілкуватися з професійних питань із фахівцями та нефахівцями державною та іноземною(ими) мовами усно й письмово, використовувати їх для організації ефективної міжкультурної комунікації.

ПРН 2. Ефективно працювати з інформацією: добирати необхідну інформацію з різних джерел, зокрема з фахової літератури та електронних баз, критично аналізувати й інтерпретувати її, впорядковувати, класифікувати й систематизувати.

ПРН 3. Організовувати процес свого навчання й самоосвіти.

ПРН 5. Співпрацювати з колегами, представниками інших культур та релігій, прибічниками різних політичних поглядів тощо.

ПРН 6. Використовувати інформаційні й комунікаційні технології для вирішення складних спеціалізованих задач і проблем професійної діяльності.

ПРН 7. Розуміти основні проблеми філології та підходи до їх розв'язання із застосуванням доцільних методів та інноваційних підходів.

ПРН 8. Знати й розуміти систему мови, загальні властивості літератури як мистецтва слова, історію мови (мов) і літератури (літератур), що вивчаються, і вміти застосовувати ці знання у професійній діяльності.

ПРН 9. Характеризувати діалектні та соціальні різновиди мов(и), що вивчаються(ється), описувати соціолінгвальну ситуацію.

ПРН 11. Знати принципи, технології і прийоми створення усних і письмових текстів різних жанрів і стилів державною та іноземною (іноземними) мовами.

ПРН 12. Аналізувати мовні одиниці, визначати їхню взаємодію та характеризувати мовні явища і процеси, що їх зумовлюють.

ПРН 14. Використовувати мову(и), що вивчається(ються), в усній та письмовій формі, у різних жанрово-стильових різновидах і регістрах спілкування (офіційному, неофіційному, нейтральному), для розв'язання комунікативних завдань у побутовій, суспільній, навчальній, професійній, науковій сферах життя.

ПРН 16. Знати й розуміти основні поняття, теорії та концепції обраної філологічної спеціалізації, вміти застосовувати їх у професійній діяльності.

ПРН 17. Збирати, аналізувати, систематизувати й інтерпретувати факти мови й мовлення й використовувати їх для розв'язання складних задач і проблем у спеціалізованих сферах професійної діяльності та/або навчання.

ПРН 18. Мати навички управління комплексними діями або проектами при розв'язанні складних проблем у професійній діяльності в галузі обраної філологічної спеціалізації та нести відповідальність за прийняття рішень у непередбачуваних умовах.

ПРН 19. Мати навички участі в наукових та/або прикладних дослідженнях у галузі філології.

Унаслідок проведення практики студенти повинні набути практичних умінь та поглибити **теоретичні знання:**

- знати, до якого діалекту в загальній системі (класифікації) говорів української мови належить говірка визначеного населеного пункту, детально

ознайомитися з фонетичними, морфологічними, синтаксичними, лексичними особливостями конкретної говірки;

- вміти застосовувати на практиці методи збирання діалектних матеріалів, виявляти характерні особливості говірки, записувати діалектні матеріали, користуючись фонетичною транскрипцією, добирати інформаторів;
- набути навичок аналізу діалектних явищ;
- враховуючи особливості роботи вчителя української мови та літератури в умовах говірки, уміти пояснити діалектні риси різних мовних рівнів, аналізувати мікротопонімний матеріал.

У кінці практики студенти повинні написати звіт філологічного та історико-краєзнавчого змісту, присвячений населеним пунктам, у яких збирали діалектні та ономастичні матеріали. Характеристику конкретної говірки доцільно виконати за таким планом:

- назвати, до якого наріччя та говору належить конкретна говірка;
- відобразити географічне розташування села, місце населеного пункту на діалектологічній карті;
- зібрати і оформити мікротопоніми села за поданим питальником;
- виявити фонетичні, морфологічні, синтаксичні особливості говірки;
- записати аудіо- та відеозразки діалектних текстів і відтворити їх фонетичною транскрипцією;
- навести дані про інформаторів (прізвище, ім'я, по батькові, рік народження, місце народження, освіта, фах).

Діалектологічно-ономастична практика передбачає застосування описового, порівняльно-історичного, лінгвогеографічного методів, що виявляється у таких прийомах:

- діалектні явища аналізують із синхронного погляду (опис говору на вертикальному зрізі, аналіз діалектних явищ фонетичного, морфологічного, лексичного та синтаксичного зрізів);
- транскрипція записаного діалектного матеріалу;
- встановлюються риси відповідностей між літературною та діалектною мовами у фонетиці, морфології, синтаксисі, лексиці тощо;
- методи лінгвістичної географії дають змогу простежити просторове розміщення говіркових елементів

Збереження і примноження актуального мовного матеріалу (записів усного мовлення), оцифрованого й доступного для опрацювання за допомогою різних програмних засобів або застосунків, матиме інноваційне значення для сучасної української науки.

Зокрема, важливою є фіксація діалектних матеріалів, які представляють мовлення носіїв так званих редукованих говірок, тобто мешканців чи вихідців із тих територій (ареалів), які зазнали руйнівного впливу внаслідок дії політичних, воєнних, техногенних та інших факторів. Йдеться як про українські говірки в межах політичних кордонів сучасної України (говірки Чорнобильської зони; говірки тимчасово окупованих південних і східних територій України), так і поза

ними (говірки Лемківщини, Берестейщини, Зеленого Клину, українськомовні анклавні території країн Західної Європи, Північної та Південної Америки). Широкомасштабна агресія з боку РФ проти нашої суверенної держави, фактичний геноцид українців призводить до незворотних змін у системі багатьох говірок. Саме тому діалектні записи із територій, які зазнали руйнівного впливу внаслідок російської агресії, вирізняються актуальністю.

Діалектні тексти репрезентують збереження і поширення української мови на суцільній території. Зокрема, у вже зібраних діалектних матеріалах є група текстів (аудіо- та відео-) із територій Луганщини, Донеччини та Харківщини, які репрезентують саме українські діалектні риси як на мовному, так і на ментальному рівні. Важливо зберегти ці записи, а особливо - ввести їх у загальний доступ, щоб поширювати правду, а також нівелювати російські нарративи про неприналежність цих областей до території України.

Важливими є фіксація мікротопонімів - власних назв малих географічних об'єктів локального значення, які зазвичай побутують в межах населеного пункту, відомі його мешканцям, відображають мовні особливості говірки (на фонетичному, словотвірному, лексичному, морфологічному рівнях) та позамовні (географічне середовище, історичні та соціальні події, вірування) особливості. Мінливість - одна з основних ознак мікротопонімів, тому важливо фіксувати й збирати ці назви, зберігати їх у цифровій базі даних, що уможливить використання мікротопонімів як джерела дослідження не лише для мовознавчих, краєзнавчих, історичних, географічних, соціальних студій, але й для кроссекторальних - соціолінгвістичних, етнолінгвістичних, етнокультурних, лінгвогеографічних, лінгвостратиграфічних. Архів цифрових друкованих, аудіо- та відеоматеріалів сприятиме збереженню нематеріальної культурної спадщини українського народу - мікротопонімів та зразків діалектного мовлення.

Діалектний матеріал, який записали студенти під час навчальної діалектологічної практики, передбачає виконання низки взаємопов'язаних завдань: *навчальних* (поглибити й розширити знання з української діалектології); *наукових* (сформувані навички науково-дослідної роботи у процесі збирання й вивчення українського діалектного мовлення); *прагматичних* (зібрати науково достовірні діалектні матеріали для формування діалектологічного архіву кафедри української мови імені професора Івана Ковалика). Ґрунтовна комплексна характеристика особливостей діалектного мовлення носіїв різних говорів формує повнішу картину діалектного ландшафту, сприяє практичному застосуванню набутих знань. Діалектні записи студентів доступні на YouTube-каналі Лабораторії діалектологічних та ономастичних студій Львівського національного університету імені Івана Франка. (<https://www.youtube.com/channel/UCK8b1-nPhKX67HIPBJ3gHgQ>)

ОРГАНІЗАЦІЯ ПРОВЕДЕННЯ ПРАКТИКИ

Практика, зокрема діалектологічно-ономастична, здобувачів вищої освіти є невід'ємною складовою процесу підготовки фахівців в Університеті. Мету, порядок проведення, організацію та керівництво, ресурсне забезпечення практики регламентує Положення про проведення практик здобувачів вищої освіти Львівського національного університету імені Івана Франка, введеним у дію наказом ректора від 30 квітня 2021 р. (https://lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2021/05/reg_practice.pdf).

Мета практики на II курсі - розвивати самостійність у виконанні функцій, щораз більше брати ініціативу, готуватися до прийняття рішень, виконувати конкретні чіткі завдання та доручення керівників.

Для забезпечення чіткої організації та проведення діалектологічно-ономастичної практики кафедра української мови імені професора Івана Ковалика складає план роботи, який передбачає вирішення всіх питань, що пов'язані з організацією, проведенням, методичним забезпеченням, керівництвом діалектологічно-ономастичної практики.

До керівництва залучають досвідчених викладачів кафедри.

Керівник практики забезпечує здійснення всіх організаційних заходів перед початком практики (інструктаж про порядок проходження практики та настанови щодо техніки безпеки), пропонує в електронному вигляді пакет взірців необхідних документів (https://drive.google.com/drive/folders/1J-4LH3G_WtwvxWg94HoMhKnNH0M4MnCi?usp=sharing).

Відповідальність за організацію та проведення практики покладено на керівника закладу вищої освіти. Загальну організацію практики та контроль за її проведенням здійснює проректор з навчальної роботи. Загальне навчально-методичне керівництво практикою здійснює навчально-методичний відділ. Безпосереднє навчально-методичне керівництво і виконання програми практики забезпечує кафедра.

Організаційними заходами, що забезпечують підготовку та порядок проведення діалектологічно-ономастичної практики, є:

- призначення керівників практики;
- підготовка форм звітної документації за результатами проведення практики.

Основними організаційно-методичними документами, що регламентують діяльність студентів і керівників практики, є робоча Положення про практику ЛНУ імені І.Франка, програма практики, силабус та методичні рекомендації щодо проведення діалектологічно-ономастичної практики.

Безпосереднє навчально-методичне керівництво діалектологічно-ономастичної практики студентів забезпечує кафедра, яка здійснює такі заходи:

- розробляє програму практики і доопрацьовує її (якщо необхідно);
- здійснює розподіл студентів за керівниками;
- організовує проведення зборів студентів з питань діалектологічно-ономастичної практики за участю керівників практики;
- здійснює загальне керівництво і контроль за проведенням практики;

- повідомляє студентів про систему звітності з діалектологічно-ономастичної практики;
- обговорює підсумки та аналізує виконання програми діалектологічно-ономастичної практики на засіданнях кафедри.

Після завершення практики здобувачі вищої освіти філологічного спрямування звітують про виконання програми практики.

Керівник діалектологічно-ономастичної практики студентів у ЗВО:

- забезпечує постійне керівництво практикою, надає необхідні методичні рекомендації;
- контролює виконання плану практики;
- виставляє загальну оцінку з практики;
- подає звіт про те, як проходила практика.

ПРОГРАМА ПРАКТИКИ

<i>Змістовий модуль I</i>	
	Ознайомлювальний етап практики. Інструктаж з діалектологічно-ономастичної практики. Знайомство з керівниками практики.
<i>Змістовий модуль II</i>	
	Підготовчий етап практики. Аналіз основних принципів діалектологічної транскрипції. Фонетичні, морфологічні, лексичні та синтаксичні особливості в діалектних текстах.
<i>Змістовий модуль III</i>	
	Основний етап практики. Виїзд на місце проведення діалектологічної практики. Пошук і знайомство з інформаторами. Здійснення аудіо- та відеозаписів. Запис мікротопонімів. Транскрибування записаного діалектного матеріалу.
<i>Змістовий модуль IV</i>	
	Підсумковий етап. Підготування звіту про проходження діалектологічно-ономастичної практики. Захист практики.

СТРУКТУРА ПРАКТИКИ

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин				
	Денна форма				
	Усього	у тому числі			
		л	п	інд.	с р с
1	2	3	4	5	6
Модуль I					
<i>Ознайомлювальний етап практики.</i> Інструктаж з діалектологічно-ономастичної практики. Знайомство з керівниками практики	10				
Модуль II					
<i>Підготовчий етап практики.</i> Аналіз основних принципів діалектологічної транскрипції. Фонетичні, морфологічні, лексичні та синтаксичні особливості в діалектних текстах.	20				
Модуль III					
<i>Основний етап практики.</i> Виїзд на місце проведення діалектологічної практики. Пошук і знайомство з інформаторами. Здійснення аудіо- та відеозаписів. Запис мікротопонімів. Транскрибування записаного діалектного матеріалу.	50				
Модуль IV					
Підсумковий етап. Підготування звіту про проходження діалектологічно-ономастичної практики. Захист практики.	10				
Усього годин	90				

БАЗИ ПРАКТИКИ

Базами діалектологічно-ономастичної практики є населені пункти України (переважно села) з виразним діалектним мовленням.

Студенти-філологи можуть самостійно обирати місце проходження практики і пропонувати його як базу практики за умови, що говірка обраного населеного пункту є українською, цілісною й автентичною.

Під час підготовки до практики її учасники повинні ознайомитися з територією, культурою, релігією та історією регіону, у якому розташований визначений для дослідження населений пункт, зрозуміти, до якого наріччя, говору, говірки він належить.

У населеному пункті детально вивчає фонетичні, лексичні та граматичні риси відповідної говірки шляхом фіксації суцільного мовлення в аудіо- та відеоформаті на електронний носій. Необхідно проаналізувати записи та виявити типовість і регулярність говіркових рис залежно від віку, професії чи соціального статусу діалектоносіїв. Студенти повинні дотримуватися чітких критеріїв щодо відбору респондентів, від яких фіксують матеріали діалектологічно-ономастичної практики.

За питальником студенти фіксують мікротопонімію населеного пункту, аналізують зібраний фактаж, укладають алфавітний реєстр власних назв малих географічних об'єктів зі збереженням діалектних рис говірки села/міста, обов'язково з наголосом.

ЗМІСТ ПРАКТИКИ

Етапи практики:

1. *Ознайомлювальний етап практики.* Інструктаж з діалектологічно-ономастичної практики. Знайомство з керівниками практики.

2. *Підготовчий етап практики.* Аналіз основних принципів діалектологічної транскрипції. Фонетичні, морфологічні, лексичні та синтаксичні особливості в діалектних текстах. Загальні вимоги щодо транскрибування подано у додатках до посібника у пункті «Фонетична транскрипція».

3. *Основний етап практики.*

❖ Виїзд на місце проведення діалектологічної практики. Пошук і знайомство з інформаторами. Вибір інформаторів для діалектологічно-ономастичної практики є надзвичайно важливим.

❖ Основні критерії відбору інформаторів:

Це повинні бути типові носії говірки обраного для обстеження населеного пункту, які довго не перебували поза говірковим оточенням, не працювали тривалий час в інших селах або містах, люди з добрим слухом, без мовних вад, розвиненим мовним чуттям, які були б у змозі розповісти, чим говірка їхнього села відрізняється від говірок сусідніх сіл, що її споріднює і з якими саме селами, що в цій говірці вже зникає і які саме явища з'явилися порівняно недавно. Оповідач повинен також бути знавцем матеріальної і духовної культури своєї місцевості. Не лише сам інформатор, а також його батьки повинні бути уродженцями цього села.

У процесі добору інформаторів необхідно звертати увагу на вік. Адже, як правило, люди старшого віку зберегли більше діалектних форм і виразів. Вони можуть надати цінні дані про історичний розвиток діалекту. Представники середнього покоління можуть відобразити сучасний стан діалекту, його зміни під впливом літературної мови та інших діалектів. Мова молодшого покоління також демонструє діалектні особливості. Бажано обирати інформаторів, які народилися і прожили більшу частину життя в досліджуваній місцевості. Це допоможе уникнути впливу інших діалектів. Важливо враховувати історичні зміни меж населених пунктів. Необхідно враховувати, що представники різних соціальних груп можуть використовувати різні мовні варіанти. Зокрема, вищий рівень освіти може вплинути на мовну поведінку інформатора, особливо на його лексичний склад. Однак це не означає, що освічені люди не можуть бути цінними джерелами діалектного матеріалу. Деякі професії можуть сприяти збереженню

діалекту (наприклад, сільськогосподарські роботи, ремесла), інші – навпаки (наприклад, вчителі, лікарі).

Також важливо пам'ятати: участь в дослідженні має бути добровільною. Інформатор повинен бути поінформований про мету дослідження, а також про те, як будуть використовуватися зібрані дані (зокрема про можливість подання відеоматеріалів на каналі Лабораторії діалектологічних та ономастичних студій – <https://www.youtube.com/@Laboratorydial>)

Отже, добір інформаторів – це складний і відповідальний процес, який вимагає від дослідника глибоких знань про діалектні особливості регіону та високої комунікативної компетенції. Правильно підібрані інформатори забезпечать успішне проведення дослідження і дозволять зібрати багатий і різноманітний матеріал для подальшого мовного аналізу.

❖ Здійснення аудіо- та відеозаписів.

Запис аудіо- та відеотекстів студенти здійснюють, використовуючи таку тематику:

1. *Історія та легенди села.*
2. *Спогади про власне життя.*
3. *Родинні стосунки, родинні свята, виховання дітей.*
4. *Традиційні страви, продукти харчування, приготування їжі.*
5. *Традиційний одяг, виготовлення одягу, особливості одягу для різних подій.*
6. *Погодні явища, народні прикмети.*
7. *Домашні та дикі тварини, їхні назви та поведінка.*
8. *Українське весілля та його етапи (сватання, заручини, вінкоплетини, вінчання тощо).*
9. *Хрестини.*
10. *Похорон та поминання померлих.*
11. *Різдвяні свята.*
12. *Великодні свята.*
13. *Зелені свята.*
14. *Свято Івана Купала.*
15. *Ворожіння на свято Андрія.*
16. *Храмове свято в селі.*
17. *Будівництво будинку. Новосілля.*
18. *Весняно-польові роботи. Обробіток землі.*
19. *Збирання врожаю. Звичай/обряди/прикмети, пов'язані зі збиранням врожаю.*
20. *Сільськогосподарський реманент (знаряддя праці).*
21. *Народні повір'я, забобони, легенди*

❖ **Запис мікротопонімів.** Зафіксовані в питальнику мікротопоніми необхідно внести в таблицю за абетковим принципом. У лівому стовпці необхідно зазначити об'єкт, у правому - назву, виділену курсивом, зі збереженим місцевим наголосом. Якщо одна й та сама назва вживається на позначення кількох об'єктів, то їх потрібно подавати в одному рядку, але обов'язково зазначати всі об'єкти через крапку з комою (наприклад, ліворуч у стовпці: ліс; місце, де ростуть гриби, а праворуч у стовпець необхідно вписувати безпосередньо назву *Королівська Хіща*). Якщо є пояснення, то подавати його біля мікротопоніма в дужках (наприклад, *Вéрхнє Óзеро* (утворилося на місці соляних шахт)). Буває, що в мікротопонімному питальнику може не бути певного об'єкта, але він (разом із назвою) є в досліджуваному населеному пункті. У такому разі обов'язково вносьте виявлений об'єкт із мікротопонімом у таблицю. На початку таблиці обов'язково треба зазначити назву населеного пункту, район, область, можливі перейменування, історичні назви. Наприкінці слід вказати інформацію про того, від кого записували, а також про того, хто записував (тобто про респондента й інтерв'юера).

Питальник та таблиця-реєстр подані на сайті Лабораторії діалектологічних та ономастичних студій (<http://labs.lnu.edu.ua/dialect-onomastics/requirements-for-registration-of-microtoponyms/>), а також на google-диску (https://drive.google.com/drive/folders/1J-4LH3G_WtwvxWg94HoMhKnNH0M4MnCi).

❖ **Транскрибування записаного діалектного матеріалу.**

Файл у форматі Microsoft Word має бути названий «**Звіт про діалектологічну практику**» і містити повний комплект текстових матеріалів, у тому числі й *затранскрибовані* записи.

У процесі транскрибування потрібно дотримуватися таких технічних вимог: тексти виконані в редакторі Word для Windows: поля – верхнє, нижнє та ліве – 2,5 см, праве – 1,5 см. Шрифт Times New Roman, розмір – 14, стиль – «нормальний» («звичайний»); міжрядковий інтервал – 1,5; абзацний відступ – 1,5 см. Текст друкується без переносів. Ілюстративний матеріал виділено курсивом; сторінки пронумеровано.

Загальні вимоги щодо транскрибування подано у додатках до посібника у пункті «*Фонетична транскрипція*».

Зразок затранскрибованого тексту подано у додатках.

4. *Підсумковий етап.* Підготування звіту про проходження діалектологічно-ономастичної практики.

У кінці практики студенти повинні написати звіт філологічного змісту, присвячений населеним пунктам, у яких збирали діалектні та ономастичні матеріали.

Звіт про проходження діалектологічно-ономастичної практики:

Папка повинна містити повний комплект текстових матеріалів, у тому числі файл у форматі Microsoft Word (**Звіт про діалектологічну практику**) й **затранскрибовані записи аудіофайлу (45 хв), аудіо- та відеофайли, мікротопоніми, світлини з інформаторами.**

Кожна файлова папка студента (назва – прізвище студента) містить файли (мінімально 4).

На початку необхідно подати інформацію про населений пункт, у якому проведено запис.

Характеристику конкретної говірки потрібно здійснити за планом:

- ✓ назвати, до якого наріччя та говору належить аналізована говірка;
- ✓ відобразити географічне розташування села, місце населеного пункту на діалектологічній карті (додати скан карти);
- ✓ описати історію аналізованого населеного пункту, походження його назви, кількість жителів;
- ✓ виявити і описати лексичні, фонетичні, морфологічні, синтаксичні особливості аналізованої говірки;
- ✓ навести дані про інформаторів (прізвище, ім'я, по батькові, рік народження, місце народження, освіта, фах).

- **Транскрибовані матеріали (45 хв).** У випадку помилок у транскрибуванні текстів оцінку буде знижено.
- Файли – у форматі *tr3*, які містять **авдіозаписи (45хв)** і повинні бути названі за населеного пункту. Перед аудіозаписом обов'язково потрібно подати паспортизацію: місце, прізвище, ім'я та по батькові інформатора, рік, місце його народження, освіта, дату запису, відомості про автора.
- Файли – у форматі *tr4*, які містять **відеозапис (10 хв)**. Перед відеозаписом обов'язково потрібно подати паспортизацію: місце, прізвище, ім'я та по батькові інформатора, рік, місце його народження, освіту, відомості про автора (у відеофайлі потрібно максимально знімати інформатора, а не студента).

Зразок:

«Інформатор – Міджак Іван Миколайович, 1945 року народження, народився і проживає у с. Рудники Стрийського району Львівської області, освіта – 7 класів, професія – столяр.

Автор – Якубів Ірина, студентка II курсу філологічного факультету (ОП 014.01. «Середня освіта. Українська мова і література»)

Потрібно використовувати лише формати *mp3* та *mp4*. *Файли в інших форматах необхідно конвертувати*

Необхідно звернути увагу на якість аудіо- та відеозапису (чіткість, мінімізація зовнішніх шумів).

Аудіозаписи та відеозаписи повинні бути різними. Не можна аудіозапис та відеозапис дублювати.

Оформлення відео- та аудіофайлів

Аудіо-, відео- та текстові файли із затранскрибованими діалектними текстами називати так:

Рік_Область_Район_Назва населеного пункту

Наприклад: 2025_Львівська_Жовківський_Любеля

Файл з мікротопонімами називати так:

Рік_мікротопоніми__Область_Район_Назва населеного пункту

Наприклад: 2025_мікротопоніми_Львівська_Жовківський_Любеля

❖ Захист практики.

Студенти можуть бути допущені до захисту діалектологічної практики лише за умови наявності усіх компонентів:

- Звіт і транскрибування аудіозаписів.
- Відеозаписи.
- Аудіозаписи.
- Мікротопоніми.

Матеріали необхідно завантажувати на google-диск у папку з назвою відповідної групи (посилання https://drive.google.com/drive/folders/1J-4LH3G_WtwvxWg94HoMhKnNH0M4MnCi?usp=sharing)

МЕТОДИКА ДІАГНОСТИКИ УСПІШНОСТІ НАВЧАННЯ

1. Бесіда й опитування.
2. Спостереження й аналіз діяльності студента.
3. Прослуховування аудіофайлів та перегляд відеозаписів діалектного мовлення.
4. Перевірка транскрибованих діалектних текстів.
5. Перевірка таблиці-реєстру мікротопонімів.
6. Звіт про проходження практики.

	<i>Діалектологічно-ономастичну практику ЗВО оцінюють за видами діяльності відповідно до розробленої системи балів.</i>	<i>Максимальна кількість балів</i>
	<i>Види роботи</i>	
1.	Звіт про діалектологічну практику, затранскрибовані тексти, світлини з інформаторами	20 балів
2.	Аудіозапис	20 балів
3.	Відеозапис	25 балів
4.	Таблиця-реєстр мікротопонімів	25 балів
5.	Захист практики	10 балів

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ВИДІВ РОБІТ

Критерії оцінювання звіту про діалектологічно-ономастичну практику та затранскрибованих матеріалів

20–15 балів. Роботу здано вчасно. Звіт оформлено повно, інформацію подано логічно і стилістично досконало, подано інформацію до якого наріччя та говору належить аналізована говірка; відображено географічне розташування села, місце населеного пункту на діалектологічній карті (додано скан карти); описано історію аналізованого населеного пункту, походження його назви; виявлено лексичні, фонетичні, морфологічні, синтаксичні особливості аналізованої говірки; наведено дані про інформаторів (прізвище, ім'я, по батькові, рік народження, місце народження, освіта, фах). Транскрибований текст відповідає нормам, точно передає аудіозапис, правильно відтворено усі діалектні риси, дотримано вимог діалектної фонетичної транскрипції та технічного оформлення.

15–10 балів. Роботу здано вчасно. Звіт оформлено повно, подано інформацію, до якого наріччя та говору належить аналізована говірка; відображено географічне розташування села, місце населеного пункту на діалектологічній карті (додано скан карти); описано історію аналізованого населеного пункту, походження його назви; в основному виявлено лексичні, фонетичні, морфологічні, синтаксичні особливості аналізованої говірки; наведено дані про інформаторів (прізвище, ім'я, по батькові, рік народження, місце народження, освіта, фах). Транскрибований текст відповідає нормам, в основному передає аудіозапис, правильно відтворено усі діалектні риси, допущено незначні помилки у діалектній фонетичній транскрипції та технічному оформленні.

10–5 балів. Роботу здано невчасно. Звіт оформлено неповно, інформацію, до якого наріччя та говору належить аналізована говірка, подано неточно; не відображено географічне розташування села, місце населеного пункту на діалектологічній карті; не описано історію аналізованого населеного пункту, походження його назви; частково виявлено лексичні, фонетичні, морфологічні, синтаксичні особливості аналізованої говірки; дані про інформаторів (прізвище, ім'я, по батькові, рік народження, місце народження, освіта, фах) наведено не повністю. У транскрибованому тексті допущено помилки, текст в основному передає аудіозапис, діалектні риси відтворено з помилками, допущено суттєві помилки у діалектній фонетичній транскрипції та технічному оформленні.

5–0 балів. Роботу здано із суттєвим запізненням. Звіт оформлено неповно, інформацію, до якого наріччя та говору належить аналізована говірка, подано неправильно; не відображено географічне розташування села, місце населеного пункту на діалектологічній карті; не описано історію аналізованого населеного пункту, походження його назви; майже не виявлено виявлено лексичні, фонетичні, морфологічні, синтаксичні особливості аналізованої говірки; дані про інформаторів (прізвище, ім'я, по батькові, рік народження, місце народження, освіта, фах) наведено не повністю. У транскрибованому тексті допущено суттєві помилки, текст не передає аудіозапис, діалектні риси відтворено зі значними помилками, допущено суттєві помилки у діалектній фонетичній транскрипції та технічному оформленні.

Критерії оцінювання аудіозаписів

20-15 балів. Роботу здано вчасно; запис технічно оформлено і відформатовано відповідно до вимог; аудіозапис зроблено у відповідному форматі - *mp3*, час запису – **45хв**, зазначено назву населеного пункту, район, область, вказано інформацію про того, від кого записували (респондента), а також про того, хто записував (інтерв'юера); аудіозапис якісний, чіткий, відсутні сторонні шуми; мовлення інформатора монологічне з багатьма діалектними рисами на різних мовних рівнях, безпосереднє, таке, як в повсякденному житті.

15-10 балів. Роботу здано вчасно; запис технічно оформлено і відформатовано в основному відповідно до вимог; наявні незначні помилки, аудіозапис зроблено у відповідному форматі - *mp3*, час запису незначно менший за **45хв**, зазначено назву населеного пункту, район, область, вказано інформацію про того, від кого записували (респондента), а також про того, хто записував (інтерв'юера); аудіозапис якісний, чіткий, відсутні сторонні шуми; мовлення інформатора монологічне з діалектними рисами на різних мовних рівнях, безпосереднє, таке, як в повсякденному житті.

10-5 балів. Роботу здано невчасно; запис технічно оформлено і відформатовано з помилками; аудіозапис зроблено у невідповідному форматі, час запису значно менший за **45хв**, допущено суттєві неточності у паспортизації (не подано усі дані про запис: назву населеного пункту, район, область, інформацію про того, від кого записували (респондента), а також про того, хто записував (інтерв'юера); аудіозапис неякісний, присутні сторонні шуми; мовлення інформатора не монологічне (інформатор читає текст).

5-0 балів. Роботу здано із суттєвим запізненням; запис неправильно технічно оформлено і відформатовано аудіозапис зроблено у невідповідному форматі, і не конвертовано у правильний формат, час запису значно менший, допущено суттєві неточності у паспортизації (не подано усі дані про запис: назву населеного пункту, район, область, інформацію про того, від кого записували (респондента), а також про того, хто записував (інтерв'юера); аудіозапис неякісний, присутні сторонні шуми; мовлення інформатора не монологічне (інформатор читає текст).

Критерії оцінювання відеозаписів

25-20 балів. Роботу здано вчасно; запис технічно оформлено і відформатовано відповідно до вимог; відеозапис зроблено у відповідному форматі – *mp4*, час запису – **10хв**, зазначено назву населеного пункту, район, область, вказано інформацію про того, від кого записували (респондента), а також про того, хто записував (інтерв'юера); відеозапис якісний, чіткий, відсутні сторонні шуми; мовлення інформатора монологічне з багатьма діалектними рисами на різних мовних рівнях, безпосереднє, таке, як в повсякденному житті.

20-15 балів. Роботу здано вчасно; запис технічно оформлено і відформатовано в основному відповідно до вимог; наявні незначні помилки, відеозапис зроблено у відповідному форматі – *mp4*, час запису незначно менший за **10хв**, зазначено назву населеного пункту, район, область, вказано інформацію про того, від кого записували (респондента), а також про того, хто записував (інтерв'юера); відеоозапис якісний, чіткий, відсутні сторонні шуми; мовлення інформатора монологічне з діалектними рисами на різних мовних рівнях, безпосереднє, таке, як в повсякденному житті.

15-10 балів. Роботу здано невчасно; запис технічно оформлено і відформатовано з частковими помилками; відеозапис зроблено у невідповідному форматі, час запису значно менший за **10хв**, допущено неточності у паспортизації (не подано усі дані про запис: назву населеного пункту, район, область, інформацію про того, від кого записували (респондента), а також про того, хто записував (інтерв'юера); відеозапис не завжди якісний, присутні сторонні шуми; мовлення інформатора не монологічне, з окремими діалектними рисами.

10-5 балів. Роботу здано невчасно; запис технічно оформлено і відформатовано зі значними помилками; відеозапис зроблено у невідповідному форматі, час запису значно менший за **10хв**, допущено суттєві неточності у паспортизації (не

подано усі дані про запис: назву населеного пункту, район, область, інформацію про того, від кого записували (респондента), а також про того, хто записував (інтерв'юера); відеозапис неякісний, присутні сторонні шуми; мовлення інформатора не монологічне (інформатор читає текст).

5-0 балів. Роботу здано із суттєвим запізненням; запис неправильно технічно оформлено і відформатовано, відеозапис зроблено у невідповідному форматі, і не конвертовано у правильний формат, час запису значно менший, допущено суттєві неточності у паспортизації (не подано усі дані про запис: назву населеного пункту, район, область, інформацію про того, від кого записували (респондента), а також про того, хто записував (інтерв'юера); відеозапис неякісний, присутні сторонні шуми; мовлення інформатора не монологічне (інформатор читає текст).

Критерії оцінювання алфавітного реєстру мікротопонімів

25 балів. Роботу здано вчасно; документ названо, технічно оформлено і відформатовано відповідно до вимог), зазначено назву населеного пункту, район, область, можливі перейменування населеного пункту, його історичні назви; зібрані за питальником мікротопоніми подано в таблиці за абетковим принципом зі збереженим місцевим наголосом; зафіксовано однойменні назви (якщо є) на позначення кількох об'єктів в одному рядку; мотив назви (якщо є) подано біля мікротопоніма в дужках; вказано інформацію про того, від кого записували (респондента), а також про того, хто записував (інтерв'юера); робота не містить змістових, лексичних, граматичних, пунктуаційних помилок.

24-20 балів. Роботу здано вчасно; документ названо, технічно оформлено і відформатовано відповідно до вимог; зазначено назву населеного пункту, район, область, можливі перейменування населеного пункту, його історичні назви; зібрані за питальником мікротопоніми подано в таблиці за абетковим принципом зі збереженим місцевим наголосом; зафіксовано однойменні назви (якщо є) на позначення кількох об'єктів в одному рядку; мотив назви (якщо є) подано біля мікротопоніма в дужках; вказано інформацію про того, від кого записували (респондента), а також про того, хто записував (інтерв'юера); робота не містить змістових, лексичних та граматичних помилок, іноді трапляються пунктуаційні помилки.

19-15 балів. Роботу здано вчасно; документ названо відповідно до вимог, але є технічні неточності; зазначено назву населеного пункту, район, область, можливі перейменування населеного пункту, його історичні назви; зібрані за питальником мікротопоніми подано в таблиці за абетковим принципом зі збереженим місцевим наголосом; зафіксовано однойменні назви (якщо є) на позначення кількох об'єктів в одному рядку; мотив назви (якщо є) подано біля мікротопоніма в дужках; вказано інформацію про того, від кого записували (респондента), а також про того, хто записував (інтерв'юера); робота не містить змістових, лексичних та граматичних помилок, іноді трапляються пунктуаційні помилки.

14-10 балів. Роботу здано вчасно; документ названо відповідно до вимог, але є технічні неточності; зазначено назву населеного пункту, район, область, можливі перейменування населеного пункту, його історичні назви; зібрані за питальником мікротопоніми подано в таблиці, проте не за абетковим принципом чи без збереження місцевого наголосу; зафіксовано однойменні назви (якщо є) на позначення кількох об'єктів в одному рядку; мотив назви (якщо є) подано біля мікротопоніма в дужках; вказано інформацію про того, від кого записували (респондента), а також про того, хто записував (інтерв'юера); робота не містить змістових, лексичних та граматичних помилок, іноді трапляються пунктуаційні помилки.

9-5 балів. Роботу здано з запізненням (1-2 дні); документ названо відповідно до вимог, але є технічні неточності; зазначено назву населеного пункту, район, область, можливі перейменування населеного пункту, його історичні назви; зібрані за питальником мікротопоніми подано в таблиці, проте не за абетковим принципом чи без збереження місцевого наголосу; зафіксовано однойменні назви (якщо є) на позначення кількох об'єктів в одному рядку; мотив назви (якщо є) подано біля мікротопоніма в дужках; вказано інформацію про того, від кого записували (респондента), а також про того, хто записував (інтерв'юера); робота містить змістові, лексичні та граматичні помилки, трапляються пунктуаційні помилки.

4-1 бал. Роботу здано з запізненням (1-2 дні); документ не названо відповідно до вимог, є технічні неточності; зазначено назву населеного пункту, район, область, можливі перейменування населеного пункту, його історичні назви; зібрані за питальником мікротопоніми подано в таблиці, проте не за абетковим принципом чи без збереження місцевого наголосу; зафіксовано однойменні назви (якщо є) на позначення кількох об'єктів в одному рядку; мотив назви (якщо є) подано біля

мікротопоніма в дужках; не вказано інформацію про того, від кого записували (респондента), а також про того, хто записував (інтерв'юера); робота містить змістові, лексичні та граматичні, пунктуаційні помилки.

0 балів. Студент не надіслав виконаної роботи або робота є *плагіатом*.

Захист практики (10 балів):

10 балів: здобувач вчасно подав усю документацію керівникові, написав грамотно звіт про проходження практики; чітко і правильно відповідає на запитання керівника від катедри.

9 балів: здобувач вчасно подав усю документацію керівникові, написав грамотно звіт про проходження практики; чітко і переважно правильно відповідає на запитання керівника від катедри.

7-8 балів: здобувач вчасно подав усю документацію керівникові; у звіті про проходження практики іноді трапляються змістові, пунктуаційні та граматичні помилки; переважно правильно відповідає на запитання керівника від катедри.

5-6 балів: здобувач невчасно подав усю документацію керівникові, у звіті про проходження практики іноді трапляються змістові, пунктуаційні та граматичні помилки; здебільшого правильно відповідає на запитання керівника від катедри.

3-4 бали: здобувач вчасно подав усю документацію керівникові, але не може дати відповідей на частину запитань керівника від катедри; у звіті про проходження практики є багато помилок.

1-2 бали: здобувач невчасно подав усю документацію керівникові та не може дати відповідей на більшість запитань керівника від катедри; у звіті про проходження практики є багато помилок.

0 балів: здобувач не прийшов на захист, але практику пройшов і матеріали подав.

Література. Усю літературу, яку студенти не зможуть знайти самостійно, надає викладач виключно в освітніх цілях без права її передачі третім особам. Студентів заохочують до використання також й іншої літератури та джерел, яких немає серед рекомендованих.

Шкала оцінювання практики

Оцінка ECTS	Оцінка в балах	За національною шкалою		
		Оцінка з диференційованого заліку	Залік	
A	90 – 100	5	Відмінно	Зараховано
B	81 – 89	4	Дуже добре	
C	71 – 80	4	Добре	
D	61 – 70	3	Задовільно	
E	51 – 60	3	Достатньо	

Оцінка А “відмінно” (91 - 100 балів):

Студент чітко орієнтується в проблемах діалектології та ономастики. Звіт про діалектологічно-ономастичну практику, аудіозапис, відеозапис та реєстр мікротопонімів точно відповідає вимогам. Студент вміє коротко узагальнювати результати роботи, орієнтується у матеріалі, може проводити та брати участь в дискусії з питань діалектології та ономастики, формулювати питання.

Оцінка В “ дуже добре” (81 - 90 балів):

Студент достатньо орієнтується в проблемах діалектології та ономастики. Звіт про діалектологічно-ономастичну практику, аудіозапис, відеозапис та реєстр мікротопонімів відповідає вимогам. Студент вміє коротко узагальнювати результати роботи, в основному орієнтується у матеріалі, може проводити та брати участь в дискусії з питань діалектології та ономастики, формулювати питання.

Оцінка С “ добре” (71 - 80 балів):

Студент в основному орієнтується в проблемах діалектології та ономастики. Звіт про діалектологічно-ономастичну практику, аудіозапис, відеозапис та реєстр мікротопонімів відповідає вимогам, можуть бути незначні помилки. Студентові складно коротко узагальнювати результати роботи, проте він в основному орієнтується у матеріалі, може проводити та брати участь в дискусії з питань діалектології та ономастики.

Оцінка D “задовільно” (61 - 70 балів):

Студент частково орієнтується в проблемах діалектології та ономастики. Звіт про діалектологічно-ономастичну практику, аудіозапис, відеозапис та реєстр мікротопонімів частково відповідає вимогам, можуть бути помилки. Студентові складно узагальнювати результати роботи, він недостатньо

орієнтується у матеріалі, не може проводити та брати участь в дискусії з питань діалектології та ономастики.

Оцінка Е “достатньо” (51 - 60 балів):

Студент відносно орієнтується в проблемах діалектології та ономастики. Звіт про діалектологічно-ономастичну практику, аудіозапис, відеозапис та реєстр мікротопонімів оформлено зі значними помилками. Студент не може узагальнювати результати роботи, він не орієнтується у матеріалі, не може проводити та брати участь в дискусії з питань діалектології та ономастики.

Оцінка F “незадовільно” (21 - 50 балів):

Студент не орієнтується в проблемах діалектології та ономастики. Звіт про діалектологічно-ономастичну практику, аудіозапис, відеозапис та реєстр мікротопонімів оформлено неправильно, наявні суттєві помилки.

Оцінка FX “незадовільно” (до 20 балів):

Студент не орієнтується в проблемах діалектології та ономастики. Звіт про діалектологічно-ономастичну практику, аудіозапис, відеозапис та реєстр мікротопонімів не подано.

Виконуючи завдання діалектологічної практики необхідно дотримуватись академічної доброчесності.

Дотримання академічної доброчесності здобувачами вищої освіти регламентує стаття 42 *Закону України «Про освіту»* (<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19/page3#Text>), а також безпосередньо «Положення про академічну доброчесність у Львівському національному університеті імені Івана Франка» (https://lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2019/06/reg_academic_virtue.pdf).

Роботи студентів мають бути оригінальними, не допускається використовувати чужі текстові, аудіо- чи відеозаписи чи матеріали практик, які вже відбулися. Виявлення ознак академічної недоброчесності у роботі студента, незалежно від масштабів плагіату чи обману, є підставою для того, щоб викладач її не зарахував.

Дотримання академічної доброчесності здобувачами освіти передбачає:

- самостійне виконання навчальних завдань, (для осіб з особливими освітніми потребами ця вимога застосовується з урахуванням їхніх індивідуальних потреб і можливостей);

- посилання на джерела інформації у разі використання ідей, розробок, тверджень, відомостей;

- дотримання норм законодавства про авторське право і суміжні права;
- надання достовірної інформації про результати власної навчальної (наукової, творчої) діяльності, використанні методики досліджень і джерела інформації.

Порушенням академічної доброчесності вважається:

- академічний плагіат - оприлюднення (частково або повністю) наукових (творчих) результатів, отриманих іншими особами, як результатів власного дослідження (творчості) та/або відтворення опублікованих текстів (оприлюднених творів мистецтва) інших авторів без зазначення авторства;
- фабрикація - вигадкування даних чи фактів, що використовуються в освітньому процесі або наукових дослідженнях;
- фальсифікація - свідомо зміна чи модифікація вже наявних даних, що стосуються освітнього процесу чи наукових досліджень;
- списування - виконання письмових робіт із залученням зовнішніх джерел інформації, крім дозволених для використання, зокрема під час оцінювання результатів навчання.

ДОДАТКОВІ ВКАЗІВКИ ТА РЕКОМЕНДАЦІЇ

ЛІТЕРАТУРА

Основна

1. Бучко Г., Бучко Д. Історична та сучасна українська ономастика. Вибрані праці. – Чернівці: Букрек, 2013.
2. Глібчук Н., Костів О. Українська діалектологія. – Львів, «Піраміда», 2023. 552 с.
3. [Глібчук Н., Костів О. Українська діалектологія. Друге видання, виправлене і доповнене / Глібчук Н., Костів О. Львів : Магнолія, 2024. 552 с.](#)
4. Закон України «Про вищу освіту». Закон від 01.07.2014 № 1556 VII [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://vnz.org.ua/zakonodavstvo/111_zakon_ukrayiny_pro_vyschu_osvitu
5. Костів О. Українська діалектологія. Електронний курс: Львів, 2024. Доступно з джерела: <https://e-learning.lnu.edu.ua/course/view.php?id=5689>
6. Купчинська З.О. Програма для збирання мікротопонімії та географічної номенклатури. – Львів, ЛНУ імені Івана Франка, 2000. – 22 с.
7. Львівська ономастична школа: хрестоматія [відп. ред. Купчинська З. О.]. – Львів, 2019. – 356 с.
8. Положення про проведення практик здобувачів вищої освіти Львівського національного університету імені Івана Франка. Львів, 2021. 22 с. Режим доступу: https://lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2021/05/reg_practice.pdf
9. Сокіл-Клепар Н. В. Мікротопоніміка: традиції та перспективи. Електронний курс. Львів, 2023. Доступно з джерела: <https://e-learning.lnu.edu.ua/course/view.php?id=4084>
10. Сокіл Н. Мікротопонімія Сколівщини. – Львів: Афіша, 2008. 206 с.
11. Українська мова. Енциклопедія. – К., 2000. Доступно з джерела: <http://litopys.org.ua>

Додаткова

1. Аркушин Г. Л. Відбиття говіркових особливостей у мікротопонімії північно-західної України // Науковий вісник Чернівецького університету: зб. наук. пр. Чернівці: Рута, 2007. Вип. 354–355. Слов'янська філологія. С. 12–15.
2. Аркушин Г. Л. Словник західнополіських говірок: У 2-х т. Луцьк, 2000.
3. Атлас української мови : Т. I – Полісся, Середня Наддніпрянщина і суміжні землі. – Київ, 1984 р., Т. II – Наддністрянщина, Волинь, Закарпаття та суміжні землі– Київ, 1988 р., Т. III – Слобожанщина, Донеччина, Нижня Наддніпрянщина, Причорномор'я і суміжні землі – Київ, 2001.
4. Бевзенко С.П. Українська діалектологія. К., 1986.
5. Бідношия Ю., Дика Л. Говірки Бориспільщини: Сучасні діалектні тексти та пам'ятки мови. Київ: Інститут української мови НАНУ, 2008. 480 с.
6. Богдан С. Мовлення українських дітей і всесвіт рідного слова / С. Богдан // Дивослово. 1996. № 4. – С. 16–21.
7. Габорак М. М. Назви гір і полонин Івано-Франківщини: словник-довідник. 2-ге вид., доп., уточн. Івано-Франківськ: Місто – НВ, 2008. 498 с.
8. Глібчук Н. М., Асіїв Л. В. Діалектологічна практика. Навчально-методичний посібник. – Львів, 2006. – 103 с.
9. Говірки південно-західного наріччя української мови. Збірник текстів / Упорядник Н. М. Глібчук. – Львів, 2000. – 155 с.

10. Говори української мови. Збірник текстів. – К., 1977.
11. Гриценко П. Ю. Інформаційний простір діалектного тексту // Діалекти в синхронії та діахронії: текст як джерело лінгвістичних студій / Відп. ред. П. Ю. Гриценко. – Київ, 2015. – С. 100-118.
12. Громко Т. В. Діалектно-фольклорні матеріали говірок Центральної України. Кіровоград, 2008. 215 с.
13. Громко Т. В. Методичні вказівки до проходження лінгвістичної (діалектологічної) практики. Кропивницький : ПП «Центр оперативної поліграфії «Авангард», 2017. 32 с.
14. Громко Т. Інноваційні підходи до дослідження місцевої діалектної лексики в школі / Тетяна Василівна Громко // Наукові записки ЦДПУ. Серія: Філологічні науки / ред. кол.: О. А. Семенюк [та ін.]. Кропивницький : Авангард, 2017. Вип. 151. С. 154-168.
15. Громко Т. Методика вивчення діалектної лексики в школі. *Наукові записки [Кіровоградського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка]. Сер.: Філологічні науки*, 2008, 80: 271-280.
16. Гуцульські говірки. Короткий словник / За ред. Я. В. Закревської – Львів, 1997.
17. Данилюк О. К. Словник народних географічних термінів Волині. 2 вид., доп. і виправл. Луцьк: ФОП Захарчук В. М., 2013. 148 с.
18. Дзензелівський Й.О. Лінгвістичний атлас українських народних говорів Закарпатської області УРСР. – Ч.1-3 –Ужгород,1958–60;1993.
19. Дуда І. Лемківський словник. – Тернопіль, 2011.
20. Жилко Ф.Т. Нариси з діалектології української мови. - К., 1966.
21. Карпенко Ю. О. Про методологію та методикау ономастики як науки // Записки з українського мовознавства (*Opera in linguistica ukrainiana*). Одеса: Одес. нац. ун-т ім. І. І. Мечникова, 2009. Вип. 18. С. 282–289.
22. Костів О. Компетентнісний підхід у викладанні діалектології у вищій школі / О. Костів // Збірник наукових праць на пошану професора Таміли Панько. Львів, 2021. С. 343-355. Доступно з джерела: <https://philology.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2015/02/zbirnyk-na-poshanu-T.Panko-.pdf>
23. Костів О. Проблемні питання викладання діалектології у вищій школі. *Теорія і практика викладання української мови як іноземної*. Львів. 2017. Вип. 13. с. 257–263. Доступно з джерела: <http://publications.lnu.edu.ua/collections/index.php/ukrinos/article/view/2002>
24. Костів О. Українська діалектологія у вищій школі: традиції як основа інноваційності // *Теорія і практика викладання української мови як іноземної*. – Львів: Львівський національний ун-т, 2024. – Випуск 18. – С. 250-258. Доступно з джерела: <http://publications.lnu.edu.ua/collections/index.php/ukrinos/article/view/4411>.
25. Купчинська З. О. Дещо з мікротопонімії Карпатського регіону // *Студії з ономастики та етимології* / відп. ред. О. П. Карпенко. Київ: НАНУ, 2004. С. 107–113.
26. Лесів М. Українські говірки в Польщі. Варшава, 1997. 495 с.
27. Лисенко П.С. Словник поліських говорів. К.,1974.
28. Личук С. В. Словник народних географічних назв Івано-Франківщини. Івано-Франківськ: Місто НВ, 2018. 312 с.
29. Матвіяс І.Г.Українська мова і її говори. К.,1990.
30. Матвіяс І.Г.Українська мова і її говори. – К.,1990..
31. Мойсієнко В. Історична діалектологія української мови. Північне (поліське) наріччя. К., 2016.
32. Москаленко А.А. Словник діалектизмів українських говірок Одеської області. – Одеса,1958.
33. Мосур О. С. Жіночий іменник в основах мікротопонімії кінця XVIII – початку XIX століття: Самбірський циркул. *Acta onomastica*. Praha: Ústav pro jazyk český AV ČR, 2024, 65(2), 387–404.
34. Мосур О. С. Поняття «мікротопонім»: зміст та ознаки (на матеріалі історичної мікротопонімії Самбірського циркулу). *Народознавчі зошити*. 2019. № 5 (149). С. 1239–1245.

35. Мосур О. С. Опрацювання мікротопонімії на філологічному факультеті Львівського національного університету імені Івана Франка. Proceedings of the scientific and pedagogical internship, July 31 – September 10, 2023. Riga, the Republic of Latvia. P. 46–49.
36. Назарова Т.В. Лінгвістичний атлас нижньої Прип'яті. – К., 1985.
37. Никончук М. Лексичний атлас Правобережного Полісся. – Київ, Житомир, 1994. – 386 с.
38. Онишкевич М.Й. Словник бойківських говірок: У 2-х т. – К., 1984.
39. Панцьо С. Матеріали до словника лемківських говірок. Дієслівна лексика. – Ч.1. – Тернопіль, 1997.
40. Словник мікрогідронімів України: Волинь, Житомирщина, Запоріжжя, Київщина, Кіровоградщина, Полтавщина, Черкащина / під ред. О. П. Карпенко. Київ: Обереги, 2004. 440 с.
41. Словник мікротопонімів і мікрогідронімів північно-західної України та суміжних земель: у 2 т. / [упоряд. та ред. Г. Л. Аркушина]. Луцьк: Вежа, 2007.
42. Словник мікротопонімії Черкащини / укл. Т. О. Гаврилова, З. М. Денисенко. Черкаси: Вид. В. Ю. Чабаненко, 2010. 494 с.
43. Словник народних географічних термінів Кіровоградщини / упор. Т. В. Громко, В. В. Лучик, Т. І. Поляруш. Київ; Кіровоград: Укр. мов.-інформ. фонд. НАН України. 2000. 224 с.
44. Словник української ономастичної термінології / [укл. Д. Г. Бучко, Н. В. Ткачова]. – Харків : Ранок-НТ, 2012.
45. Сокіл-Клепар Н. В. Говіркові особливості мікротопонімів Карпат. Вісник Львівського університету. Серія філологічна. Львів, 2017. Вип. 64. Ч. II. С. 128–134.
46. Сокіл-Клепар Н. Мікротопоніми в контексті культурної спадщини українців. Opera Slavica. Slavistické rozhledy. Jazykovědný sešit. XXXII/2022/2. Brno. 2022. S. 7–16.
47. Тищенко Т. Робота вчителя-словесника в умовах говірки // Актуальні проблеми лінгвістики і лінгводидактики: Зб. матеріалів загальноуніверситетської звіт. наук. конференції викладачів, аспірантів, студентів. ф. / Т. М. Тищенко. Умань, 2000. С. 53–55.
48. Торчинський, М. М. Структура онімного простору української мови : монографія / М. М. Торчинський ; Київ. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка. – Хмельницький : Авіст, 2008. – 550 с.
49. Торчинський М. М. Українська ономастика. Навчальний посібник. – К.: Міленіум, 2010.
50. Українські говірки південно-західного наріччя. Тексти / Упорядник та автор передмови Н. М. Глібчук. – Львів, 2005. – 238 с.
51. Українські східнословобожанські говірки: сучасні діалектні тексти: навч. посіб. / упоряд.: К. Д. Глуховцева, В. В. Лєснова, І. О. Ніколаєнко. – Луганськ, 2011. – 424 с.
52. Хобзей Н., Сімович О., Ястремська Т., Дидик-Меуш Г. Лексикон львівський: поважно і на жарт. Львів: Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича НАНУ, 2009. 672 с.
53. Хобзей Н., Ястремська Т., Сімович О., Дидик-Меуш Г. Гуцульські світи. Лексикон. – Львів: Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича НАНУ, 2013.
54. Чабаненко В.А. Словник говірок Нижньої Наддніпрянщини: Т.1–3. – Запоріжжя, 1992–1993.
55. Шило Г. Ф. Наддністрянський регіональний словник. – Львів-Нью-Йорк, 2008.

Інтернет-ресурси:

1. *Лабораторія діалектологічних та ономастичних студій Львівського національного університету імені Івана Франка.* Доступно з джерела: <http://labs.lnu.edu.ua/dialect-onomastics/>
2. *Youtube-канал Лабораторії діалектологічних та ономастичних студій.* Доступно з джерела: <https://studio.youtube.com/channel/UCK8b1-nPhKX67HlPBj3gHgQ>
3. *Інтерактивна карта діалектів України.* Доступно з джерела: <https://dialectmap.org/>

4. Українська ономастична комісія. Доступно з джерела: <https://www.yok.ukr/>
5. Проєкт «Поліфонія». Доступно з джерела: <https://www.polyphonyproject.com/uk>
6. Міжнародна рада ономастичних наук (ICOS) Доступно з джерела: <http://icosweb.net/>
7. Проєкт запису назв полів у Вестміті. Доступно з джерела: <https://meitheal.logainm.ie/westmeath-field-names/>
8. Топоніми Galloway Glens. Доступно з джерела: <https://kcb-placenames.glasgow.ac.uk/>
9. Назв полів Тюрінгії. Доступно з джерела: <http://projekte.thulb.uni-jena.de/flurnamen/projekt/allgemeines.html#thulb-ps-header>
10. Цифрові мовні ресурси. Доступно з джерела: <https://lki.lt/en/skaitmeniniai-lietuviu-kalbos-istekliai/>
11. Болгарська діалектологія як жива традиція. Доступно з джерела: <http://bulgariandialectology.org>

СЛОВНИК ДІАЛЕКТОЛОГІЧНИХ ТА ОНОМАСТИЧНИХ ТЕРМІНІВ

Анкетний метод. Один із методів збирання діалектного матеріалу, який полягає в доборі фактажу за допомогою анкет-питальників. Спеціальні анкети-питальники розсилають у населені пункти. Їх заповнюють жителі і надсилають адресатові. Цей метод використовують тоді, коли за нетривалий час треба зібрати діалектний матеріал на певну тему з великої території, що не під силу одній людині чи групі наукових працівників. Недоліком методу є те, що він не забезпечує точності і повноти зібраного матеріалу.

Антропонім – вид онімів, будь-яка власна назва людини (чи групи людей), в т. ч. ім'я, ім'я по батькові, прізвище, прізвисько, псевдонім, криптонім, кличка, андронім, гінеконім, патронім.

Апелятив – загальна назва, тобто узагальнене найменування як предметів, так і істот, явищ природи та ін.

Ареал – межі діалекту, територія поширення діалектних явищ в українській мові.

Атлас лінгвістичний, атлас діалектологічний – збирання лінгвістичних карт, на яких відображено діалектні явища та їх території поширення.

Білінгвізм (ділінгвізм) носіїв літературної і діалектної мови: залежно від комунікативної ситуації мовець обирає відповідний мовний варіант, часто природним явищем є перемикання кодів спілкування².

Варіант оніма – видозміна власної назви, зумовлена зміною будь-якого елемента її структури (фонеми, морфеми чи навіть лексеми) у різних мовних ситуаціях. Іноді варіанти назв іменують дублетами. Види варіантів онімів: літературний і діалектний (місцевий), офіційний і побутовий, стилістичний, транскрипційний, хронологічний (зміна назви певного об'єкта протягом одного чи кількох століть).

Відапелятивна власна назва – будь-який онім, що утворений від апелятива (як первинного, так і вторинного).

Власна назва – назва, що дається конкретному об'єкту, особі для виділення його (її) з ряду однакових чи подібних; те саме, що й онім.

Географічний термін – слово, що означає визначену географічну реалію, географічне поняття; може бути родовим і видовим, наприклад, *вершина, діл, гора, долина, ущелина* і под.

Гідронім – вид топоніма, власна назва будь-якого водного об'єкта, природного чи створеного людиною.

Говір – одиниця територіального розрізнення діалектної мови, яке є об'єднанням говірок (дрібніших діалектних утворень), подібних за

² Аркушин Г. Л. Західнополіська діалектологія: Навч. посіб. з регіон. діалектології для студент. спец. "Українська мова та література". Луцьк: Волинський національний університет ім. Лесі Українки. 2012. С.20.; Гримашевич Г. Сучасна діалектологічна термінологія *Матеріали Міжвузівської науково-практичної конференції "Проблеми комплексного підходу до вивчення термінологічної лексики у спеціалізованому вищому навчальному закладі (термінологічне словотворення)".* Дніпропетровськ. 2013. Вип. 1. С. 46.

фонетичними, лексичними, акцентуаційними, морфологічними й синтаксичними ознаками.

Говірка – найменша одиниця діалектного мовлення, яка є реальною комунікативною системою, засобом спілкування мешканців одного, рідше кількох населених пунктів, відрізняється від інших говірок диференціацією фонетичних, лексичних, акцентуаційних, морфологічних і синтаксичних ознак.

Денотат назви – об’єкт позамовної дійсності, що співвідноситься з мовним знаком (онімом), мислиться під цією назвою у системі мови.

Діалектизм (від грец. *διάλεκτος* – наріччя, говір) – “позанормативний елемент літературної мови, що має виражену діалектну віднесеність”³.

Діалектна власна назва – назва, яка виникла на базі діалектних лексем і формантів.

Діалектна норма. Діалектна мова не має писаних для неї правил, тому що побутує переважно в усній формі. Але відсутність затверджених, кодифікованих правил не заперечує існування норми, яка, як відомо, є категорією історичною й змінною.

Діалектне явище, діалектна риса – елемент мовної системи, який у різних говірках, говорах чи наріччях цієї ж мови має певну кількість співвідносних варіантів, відповідників⁴.

Діалектний. Який стосується діалекту, пов’язаний з ним. У спол.: *д. запис, матеріал, знак, словник, слово, фразеологізм, варі-ант, різновид, відмінність, лексика, лексикографія, мовлення, морфологія, синтаксис, словотвір, фонетика, група, поділ, членування, дані, джерела, факти, утворення, явище, ознака, особливість, риса, зона, масив, територія, система, диференціація, конструкція, тип, основа, стихія.*

Діалектологічний. Який стосується діалектології. У спол.: *д. інститут, комісія, атлас, бюлетень, збірник, карта, праця, студії, анкета, програма, конференція, нарада, експедиція, прак-тика, дослідження, спостереження.*

Діалектологія (від грец. *διάλεκτος* – наріччя, говір і – *logos* – слово, вчення) – розділ мовознавства, що вивчає діалектну мову, її просторову варіативність і територіальну диференціацію, історію формування мовно-територіальних утворень та окремих мовних явищ, співвідношення і взаємодію з іншими формами існування мови етносу: літературною, просторіччям, соціальними діалектами⁵.

Експедиційний метод. Один із головних методів добо-ру діалектних матеріалів. Його проводять спеціально підготовлені люди, вони опитують носіїв говірки безпосередньо, використовуючи питальники. Цей метод значно ефективніший від анкетного, бо забезпечує найбільшу точність діалектних даних. Ним найчастіше користуються під час збирання матеріалів для особливо

³ Гриценко П. Діалектизм. *Українська мова. Енциклопедія*. Редкол.: В. М. Русанівський, О. О. Тараненко та ін. Київ: Українська енциклопедія ім. М. П. Бажана. Київ. 2000. С. 135.

⁴ Дзендзелівський Й. Конспект лекцій з курсу “Українська діалектологія”. Ужгород. 1966. С. 10–11.

⁵ Гриценко П. Діалектологія. *Українська мова. Енциклопедія*. Редкол.: В. М. Русанівський, О. О. Тараненко та ін. Київ: Українська енциклопедія ім. М. П. Бажана. 2005. С. 149.

важливих наукових праць, наприклад, для діалектологічних атласів, монографічних досліджень тощо.

Ідіолект (від грец. ἴδιος – свій, особливий і діалект) – сукупність мовних рис, властивих мовленню окремого носія діалектної мови.

Ізогласа (від грец. ἴσος – рівний, однаковий і γλωσσα – мова) – лінія на лінгвістичній карті, яка окреслює територію поширення діалектного явища. Розрізняють такі ізогласи: *ізофону* – лінію, що окреслює явища фонетичного рівня; *ізоморфу* – морфологічного; *ізолексу* – лексичного; *ізосему* – семантичного; *іzosинтаксу* – синтаксичного.

Інформатор. Постійний носій діалектної системи, в якого за спеціальними питальниками отримують необхідну дослідникові інформацію.

Історична діалектологія – це розділ діалектології, основною метою якого є встановлення походження, відносної хронології діалектних явищ та одиниць діалектної мови, історії формування діалектних рис різних структурних рівнів, здійснення локалізації пам'яток на основі характерних діалектних явищ.

Койне (грец. κοινή διάλεκτος) – спільна (мова) – наддіалектна форма існування певних говорів, що утворюється внаслідок взаємодії на одній території (як правило, великих міст) носіїв кількох діалектів і змішування в мовленні характерних рис різних говорів. Термін можна застосувати, наприклад, до мови м. Львова першої половини ХХ ст.: **андрути** ‘вафлі’, **бан’ак** ‘каструля’, **ўтирати** ‘пояснювати’, **н’іц** ‘нічого’, **гранда** ‘колотнеча’, **копачки** ‘взуття для гри у футбол’.

Композит – це складна номінативна, графічно й лексико-граматично оформлена одиниця (онім), яка має у своєму складі не менше двох кореневих морфем із єднальною голосною чи без неї, єдиний словесний наголос. Композитами є насамперед давньослов’янські / давньоукраїнські імена та похідні від них ойконіми. Продуктивними такі назви є і в мікротопонімії.

Лінгвогеографія – це окрема наука, яка досліджує рельєф діалектного простору з вираженими в ньому ареалами як окремих діалектних рис, так і комплексів рис, поширених у діалектному просторі у вигляді діалектних конструкцій із центром та периферією⁶.

Мікротопонім – власна назва невеликого, найчастіше природного фізико-географічного, рідше створеного людиною об’єкта, земельної ділянки господарського призначення, яка (назва) має вузьку сферу застосування: функціонує в межах лише певної мікротериторії, відома вузькому колу людей, які живуть поблизу названого мікрооб’єкта; мікротопоніми - це назви урочищ, полів, гаїв, лісів, частин лісів, лук, господарських угідь, мікроспоруд (колодязів, мостів, будок, вишок, зимівель, кордонів, мисливських будиночків тощо); до складу мікротопонімів часто зараховують власні назви частин населеного пункту, власні назви орографічних об’єктів (вал, гора, горб, гряда, кряж, мис, скала; балка, вертеп, долина, западина, котловина, провал, і под.), власні назви невеликих водних об’єктів тощо.

⁶ Коць-Григорчук Л. М. Лінгвістично-географічне дослідження українського діалектного простору. Нью-Йорк – Львів. 2002. С. 134.

Мікротопоніміка – розділ ономастики, що вивчає власні назви малих географічних об'єктів у різних аспектах.

Мікротопонімія – сукупність мікротопонімів.

Мотив номінації – екстралінгвальна причина вибору чи створення конкретної власної назви для певного об'єкта.

Наріччя – найбільша одиниця територіального розрізнення діалектної мови, в основі – об'єднання говорів за подібністю діалектних рис. В українському діалектному просторі виділяють три наріччя: північне (поліське), південно-західне й південно-східне.

Народний географічний термін – діалектизм, що є назвою конкретної географічної реалії на певній місцевості, наприклад, *галиця* “поляна в лісі”, *лаз* “лісова поляна”.

Номінація – акт, процес надавання (називання, іменування, присвоєння) назви, імені об'єкту чи групі об'єктів.

Однйменні (омонімні) власні назви – однакові за звучанням власні назви, співвіднесені з об'єктами, що належать до різних полів ономастичного простору або ж належать до однакових класів, але мають різне походження.

Ойконім – вид топоніма, власна назва будь-якого поселення: міста, села, а також назви хуторів, висілків і под.

Онім – власна назва, що виражена словом, словосполученням чи реченням і служить для виділення названого нею об'єкта серед інших об'єктів для його індивідуалізації та ідентифікації.

Ономастика – розділ мовознавства, який вивчає власні назви в різних аспектах.

Паралельні власні назви – різні назви на позначення одного і того ж об'єкта номінації; за вживанням вони можуть бути як одночасовими, так і різночасовими.

Пасмо ізоглос – сукупність подібних за конфігурацією ізоглос, достатньо близько розташованих на лінгвістичній карті, яка окреслює певну територію й може бути кваліфікована як межа мовної системи.

Перейменування – заміна однієї назви об'єкта іншою.

Периферія – ареал поступового занепаду, зменшення кількості виявів діалектної риси, нагромадження в просторі окремих позиційних та інших варіантів, часте існування паралельних форм.

Питальник. Спеціально розроблена система питань, за якими збирають матеріал у говірках. Використовують для повнішого охоплення проблеми. Розрізняють політематичні (наприклад, питальник Загальнослов'янського атласу) і монотематичні (наприклад, «Питальник лексики харчування східнополіського говору», іменникового відмінювання тощо).

Принцип номінації (в онімах) – це основний напрям ходу думки, за яким здійснюють називання конкретних об'єктів, яке (називання) реалізується через відповідні способи, мотиви та засоби.

Редуктивні говірки - діалектні системи, які зазнали (зазнають) структурних змін унаслідок чи то звуження сфери функціонування діалектної мови через її заступлення в комунікативних ситуаціях, де раніше їх

використовували, іншими говірками, літературною мовою, чужими мовами чи їхніми говірками; чи то відчутного руйнування цілісного мікросоціуму носіїв говірки, найчастіше через дозаселення чи переселення⁷.

Синхронна діалектологія (діалектографія) – це частина діалектологічної науки, об'єктом вивчення якої є аналіз конкретної говірки чи групи говірок на певному хронологічному зрізі; а також виокремлення меж одиниць діалектної мови; вивчення диференціації говірок, законів утворення говорів (діалектів), наріч; встановлення діалектної основи літературної мови.

Словник діалектний. Різновид тлумачного словника, в якому з'ясовано значення і вживання слів того чи іншого діалекту або групи діалектів. Розрізняють словники регіональні і загальні. Регіональні словники фіксують лексику одного діалекту чи говірки (навіть одного села), наприклад, „Словник діалектизмів українських говірок Одеської області” А.А. Москаленка (1958), „Словник поліських говорів” П.С. Лисенка (1974). Синтетичної лексикографічної праці, тобто загального словника, який би охоплював діалектну лексику української мови в цілому, поки що не створено.

Соціальний діалект (соціолект) – це відгалуження загальнонародної мови, характерне для певних соціальних, професійних, вікових та інших груп населення. Цьому різновидові загальнонаціональної мови властиві специфічні лексичні й фразеологічні особливості, проте граматична структура не зазнає модифікацій. Серед термінів, притаманних *соціолекту*, використовують поняття *жаргону* (соціального діалекту, який відрізняється від літературної мови специфічною лексикою й вимовою, але не має власної фонетичної й граматичної системи), *сленгу* (міського *соціолекту*, динамічної лексичної системи, емоційно забарвленої лексики низького та фамільярного стилю, поширеної серед соціальних і певних вікових груп) та *арго* (мови вузької соціальної чи професійної групи, що штучно створена з метою мовного відокремлення й характеризується наявністю слів, незрозумілих для сторонніх): *зависати*, *хейтери*, *хайп* (нав'язлива реклама), *чатити*, *гуртак*, *доганяти*, *хвіст*.

Термін *говір* у діалектологічній науці синонімний термінові **територіальний діалект**.

Топонім – вид оніма, власна назва природного або створеного людиною об'єкта на Землі; за характером іменованих об'єктів поділяють на ойконіми, гідроніми, мікротопоніми та ін.

Топонім-орієнтир – це прийменникові та описові назви-орієнтири, які не характерні для української ойконімії, натомість поширені в українській мікротопонімії.

Умови номінації – обставини, які уможливають називання об'єкта саме тією чи іншою назвою. Наприклад, суспільно-політичні умови впливають на найменування чи перейменування географічних об'єктів.

Урбанонім – вид топоніма, власна назва будь-якого міського об'єкта: вулиці, площі, парку, скверу, окремого будинку (театру, церкви тощо), стадіону, кладовища та ін.

⁷ Гриценко П. Редуктивна говірка. *Українська мова. Енциклопедія*. Редкол.: В. М. Русанівський, О. О. Тараненко та ін. Київ: Українська енциклопедія ім. М. П. Бажана. 2004. С. 567.

Ядро – місце найбільшої концентрації, скристалізованості певного явища чи сукупності явищ, що реалізується найбільш послідовно в мовленні різних вікових груп, незалежно від позиції й характеру дистрибуції, причому паралелізми відсутні.

Фонетична транскрипція – це спосіб передачі на письмі усного мовлення з усіма його звуковими особливостями.

«Для транскрибування діалектного мовлення рекомендуємо як базову використовувати систему знаків, апробовану в хрестоматії “Говори української мови”⁸ та АУМ⁹. Щоправда, у цю систему знаків внесено окремі зміни. Зокрема, африкати [дз̥], [дж̥] відтворюватимемо двома літерами, об’єднаними дужкою зверху.

Голосні звуки передано такими знаками:

х – нелабіалізований дифтонг переднього ряду північноукраїнських говорів, що вживають у певних позиціях як рефлекс давніх е, ъ: [п’хч];

[d], [yе], [yi], [yі] – лабіалізовані дифтонги переднього ряду північноукраїнських говорів, що вживаються як рефлекс давнього о в новозакритих наголошених складах: [к^уон’], [ст^уел], [ст^уил];

ÿ – лабіалізований [i]: [к^ÿн’], [ст^ÿл];

ы – нелабіалізований звук середнього ряду високого піднесення, що поширений у частині карпатських говорів: [с^ы’ны];

ы^о – лабіалізований [ы]: [б^ы’к], [м^ы’ло];

а^о – лабіалізований [а]: [з^а’ўтра];

е^н – звук вищого піднесення і вужчий, ніж [е]; середній між [е] та [и], але ближчий до [е]: [с^е’ло];

ê – закритий і напружений голосний е [дêн’];

и^с – звук нижчого піднесення і ширший, ніж [и], середній між [и] та [е], але ближчий до [и]: [в^и’ш’невий];

и^і – звук, проміжний між [и] та [і], але ближчий до [и]: [м^и’н’і];

і^н – звук, проміжний між [і] та [и], але ближчий до [і]: [м’і’н’і];

і^с – звук переднього ряду високого обниженого піднесення: [ч^и’тайі’ш];

о^у – звук, проміжний між [о] та [у], але ближчий до [о]: [к^о’жух];

у^о – звук, проміжний між [у] та [о], але ближчий до [у]: [к^у’жух];

ÿ – нескладовий [y]: [воÿк], [хо’диÿ];

й – нескладовий [i]: [край], [син’ї];

дз̥ – передньоязиково-зубний дзвінкий африкат: [дз̥’лений];

дж̥ – передньоязиково-ясенний дзвінкий африкат: [дж̥’ходжу];

л’ – боковий ясенний сонант: [хо’дил’а], [мол’ода];

⁸ Говори української мови: Збірник текстів. За ред. Т. В. Назарової. Київ: Наукова думка. 1977. С. 9–12.

⁹ Атлас української мови: У 3-х т. Т. I: Полісся, Наддніпрянщина і суміжні землі. Ред. колегія: Закревська Я. В., Залеський А. М., Марчук Н. Й. (секретар), Матвіяс І. Г. (голова), Назарова Т. В., Прилипка Н. П. Ред. тому І. Г. Матвіяс. Київ: Наукова думка. 1984. 520 с.; Т. II: Волинь, Наддніпрянщина, Закарпаття і суміжні землі. Бандрівський Д. Г., Григорчук Л. М., Жилко Ф. Т., Закревська Я. В., Залеський А. М., Назарова Т. В., Онишкевич М. М., Приступа П. І. Відп. ред. Я. В. Закревська. Київ: Наукова думка. 1988. 520 с.; Т. III: Слобожанщина, Донеччина, Нижня Наддніпрянщина, Причорномор’я і суміжні землі. Варченко І. О., Довгопол С. Ф., Закревська Я. В., Залеський А. М., Малахівська О. А., Марчук Н. Й., Матвіяс І. Г., Назарова Т. В., Прилипка Н. П. Відп. ред. А. М. Залеський, І. Г. Матвіяс. Київ: Наукова думка. 2001. 272 с.

с'', з'', ц'', дз'' – дорсально-палатальні с', з', ц', дз', відомі в деяких південно-західних говорах: [с''іно];

з^с, ж^ш, б^п, д^т тощо – частково оглушені дзвінкі приголосні: [хл'іб^п];

с^з, ш^ж, п^б, т^д тощо – частково одзвінчені глухі приголосні: [мо^плот'д'ба].

Довгу вимову приголосних та голосних позначають двокрапкою: [жит':а], [зіл':а].

Напівм'якість приголосних позначають знаком апострофа ('): [б'ілій].

М'якість приголосних позначають знаком мінуси (') праворуч угорі після літери: л', с', р'.

Місце наголосу виділяють довгою вертикальною рисою, яку ставлять перед знаком приголосного, що передує голосному наголошеного складу, а коли в наголошеному складі немає попереднього приголосного, то безпосередньо перед літерою голосного: [му^пха], [го^пдина], [ар^пка].

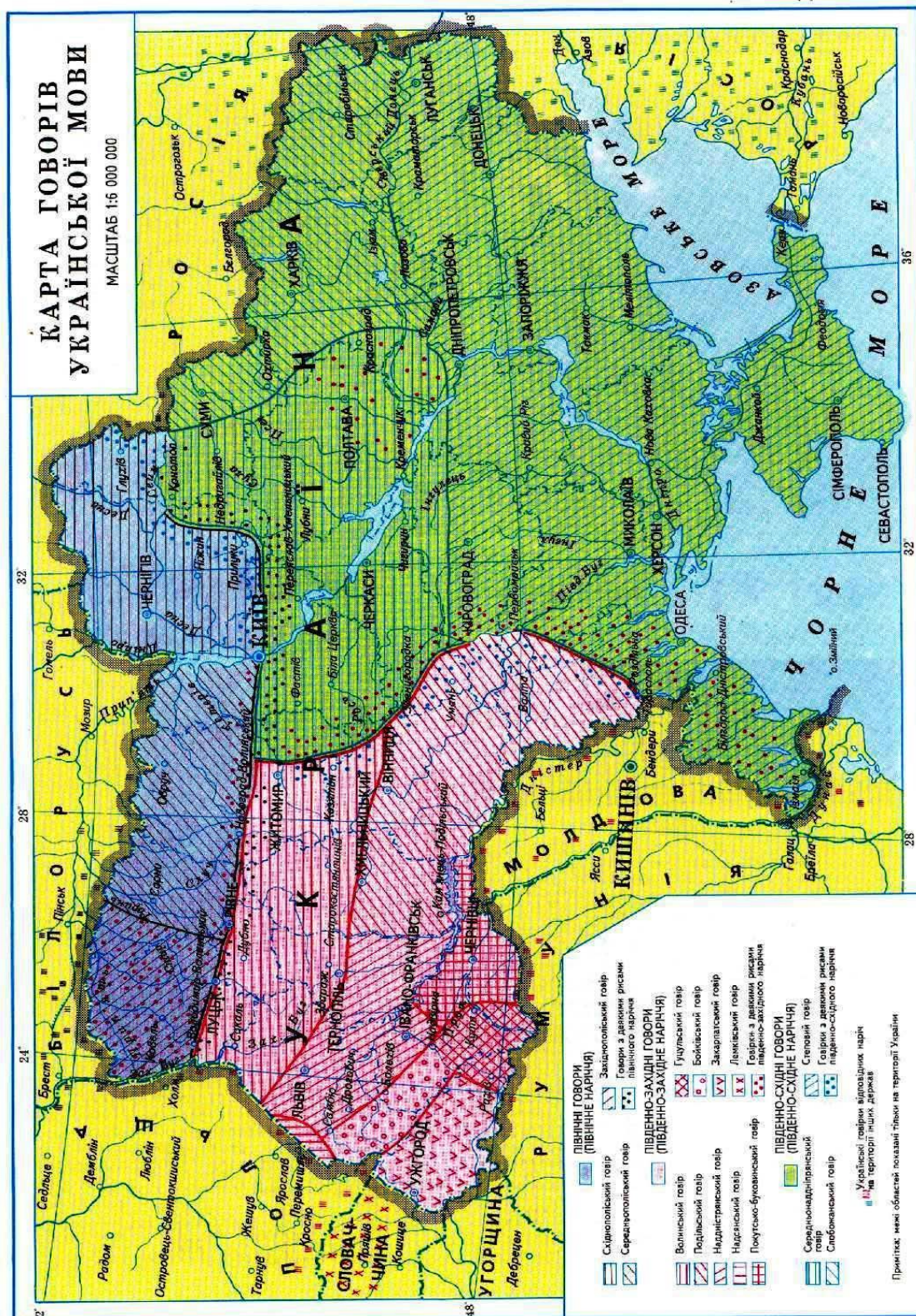
Нероздільну вимову двох слів передають дужкою, що сполучає останню букву попереднього слова й першу наступного: [наш_л'іс].

У разі записування ілюстрацій (речень, тексту) коротку паузу позначають знаком (/), а довгу паузу в кінці фрази – знаком (//), питальну інтонацію – знаком запитання (?).

Власні назви (імена, прізвища, прізвиська, назви міст, сіл, кутків, річок, урочищ, гір тощо) рекомендуємо писати з великої букви»¹⁰.

¹⁰ Глібчук Н., Костів О. Українська діалектологія. Друге видання, виправлене і доповнене. Львів : Магнолія, 2024. С. 4—41.

КАРТА ГОВОРІВ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ (автор – Іван Матвіяс)¹¹

¹¹ Українська мова: Енциклопедія. Редкол.: В. М. Русанівський, О. О. Тараненко та ін. Київ: Українська енциклопедія ім. М. П. Бажана. 2004. Електронний ресурс. <http://litopys.org.ua/ukrmova/um151.htm>

ДОДАТКИ

1. Зразок звіту студента

Титульна сторінка

	Міністерство освіти і науки України
	Львівський національний університет імени Івана Франка
	Катедра української мови імени проф. Івана Ковалика
	▪ ▪ ▪ ▪
	МАТЕРІАЛИ ДІАЛЕКТОЛОГІЧНОЇ ПРАКТИКИ, ПРОВЕДЕНОЇ В СЕЛІ СВІРЖІ ЛЬВІВСЬКОГО РАЙОНУ Львівської області
	▪ ▪ ▪ ▪ ▪ ▪ ▪
 Студентки групи Фло-21
 українського відділення
 філологічного факультету
 Єдинак Вікторій
	▪
 Науковий керівник
 доц. Мосур О.М.
	▪ ▪ ▪ ▪ ▪ ▪ ▪ ▪ ▪ ▪ ▪ ▪
	Львів — 2022

ЗВІТ
Лемківські говірки

с. Свірж

Львівського району Львівської області

Село Свірж ([се^нло С^в'ірж Л^в'іўс'ко-го району Л^в'іўс'кої 'облас'ті] – офіційна назва, [си^нло С^в'ірж^ш] – місцева назва) розташоване за 11 км від адміністративного центру м. Бібрки [Б'ібрки^є] та за 43 км від районного центру м. Львова [Л^вова].

Чітких історичних відомостей про заснування села немає. Є лише перша згадка офіційної назви села у 1422 році. Отож, вперше згадується Свірж у розмежуванні між так званими королівськими та дідичними селами. Друга згадка про наше село датується 1427 роком, коли його відвідав король польський Владислав II Ягайло. Є кілька версій походження назви села. Кажуть, що в далекому минулому у Свірзькому замку проживав знаменитий рід Свірзьких, яким належала споруда та від прізвища яких і утворився топонім Свірж. Це доволі необґрунтована думка, оскільки згадка про рід Свірзьких і безпосередньо про сам замок датується пізнішим часом, аніж згадується в документах назва населеного пункту. Інші ж подекують про те, що село отримало саме таку назву від однойменної річки Свірж, на якій утворилося поселення. Ця річка є важливою водною частиною села. Саме на ній споруджено став, що розташовується біля замку.

Відомо, що Свірж першочергово мав статус міста, але згодом відбулося розмежування між містом та селом. У 1449 році утворилися дві різні частини поселення – село Свірж та місто Свірж. За час свого існування наше село належало до складу іноземних держав, таких як: Польща, Австрійська імперія, Австро-Угорщина, СРСР, Німеччина. У ХІХ ст. було позаштатним містечком, що належало до Перемишлянського повіту в складі Королівства Галичини. Дуже

довгий час (з перервами) Свірж був під правлінням Польщі, що пояснювало перебування великої кількості поляків на його території. До прикладу, у період Другої світової війни, а саме у 1939 році, у селі Свірж 61% населення складали представники польської нації. У 1941-1944 роках село було окуповане нацистською Німеччиною, а згодом знову повернулося у склад СРСР. Після того, як відбулися зміни у межах кордонів, стало частиною УРСР до проголошення Україною Незалежності.

Жителі Свіржа відрізняються від інших людей певними особливостями. Типовими рисами характеру мешканців села є наполегливість, працьовитість, освіченість, імпульсивність, чіткість думки, що інколи може перерости у відстоювання себе та конфлікт. Притаманним для жителів села є також впертість. Оскільки велика кількість населення Свіржа в минулому були переселенцями з території Польщі, а саме з Лемківщини, доволі часто жителі сусідніх сіл, охарактеризовуючи якісь негативні риси свіржан, можуть називати їх *лемками* [лѐмки^е / лѐмк'іў] або *лемківським насінням*. Змінюється трішки назва для особи окремої статі. До прикладу, людину жіночої статі йменують *лемчиха* [лѐ^мчѐха / лѐ^мчѐхи^е]. Якщо звертаються до особи чоловічої статі, то кажуть *лемко* [лѐмко / лѐмка]. Важливим є те, що назва *лемки* має велику історію, оскільки було багато версій стосовно її походження. Найбільш переконливою та найбільш науково обґрунтованою є версія, що лемками називали людей, які у своєму мовленні часто вживали частку *лем*.

На сьогодні, національний склад села не характеризується багатонаціональністю, оскільки практично вся частина населення – українці. У ХІХ ст. найбільше у селі проживало українців, значна частина поляків, певний відсоток євреїв та німців. У 1939 році, станом на початок Другої світової війни, у Свіржі переважали поляки, суттєво менша частина українців, незначна кількість євреїв та інших меншин. У результаті війни багато євреїв було знищено. Поляки, що перебували на території села, були переміщені на свою

етнічну землю після 1945 року. Відбувся також процес заселення села українцями, які проживали у Польщі, а саме - у межах Лемківщини.

У селі було розвинене писанкарство, проте на побутовому, а не професійному рівні. Писанки вміли писати майже всі, але робили це лише перед Пасхою для своєї потреби або розваги. На сьогодні писанкарство у Свіржі не популярне, позаяк зникає навіть у побуті й рідко побачиш писанку у Пасхальних кошиках. Також у нашому селі можна зустріти людей, які плетуть дерев'яні кошики, віники з соломи та гілочок дерева.

На превеликий жаль, будь-які ремесла вже не такі затребувані жителями Свіржа. Якщо оцінити ситуацію стосовно того, чим займаються і люблять займатися мешканці, то це будуть різноманітні сучасні професії. Якщо городництвом та садівництвом у певній мірі люди ще займаються більше, то тваринництво помалу занепадає. Подекуди люди розводять худобу та продають молочні продукти.

Центральна дорога Свіржа є частиною дороги, що із заходу на схід сполучає Львів з Івано-Франківськом. Усе село розділене на вулиці, кожна з яких має назву. Часто офіційні назви не співпадають з тим, як їх йменують у народі. Наприклад, одна з вулиць має офіційну назву *Перша вулиця*, проте мешканці її називають [М'істо^ум]. Це пов'язано безпосередньо з історією про розмежування Свіржа на дві частини – місто та село. Так зване *Місто* розташоване на невеликому підвищенні села. У цій частині Свіржа локалізуються усі важливі будівлі, заклади, організації та установи.

У самому центрі села розташовується Церква Покрови Пресвятої Богородиці, яка була заснована у 1901 році. Спочатку церква йменувалася УПЦ КП, проте з отриманням Томосу стала незалежною ПЦУ. Зліва, поблизу церкви, розташована амбулаторія, де можна отримати медичну допомогу. Одразу ж там розташовуються три магазини з продовольчими товарами. Біля церкви, якщо пройти через дорогу, можна потрапити у Народний дім с. Свіржа, або [к^луб^н], у приміщенні якого функціонує бібліотека. Одразу ж біля нього – відділення

пошти. Зліва від храму ПЦУ через кілька будинків локалізована середня школа, а навпроти школи – сільська рада. Також в центрі села зосереджений нещодавно відкритий ресторан «Свірж».

Важливою архітектурною та оборонною окрасою Свіржа є Свірзький замок, який знаходиться неподалік центральної вулиці. Вперше згадується ця споруда у 1484 році. Пам'ятка спочатку була власністю шляхетського роду Свірзьких, які проживали на його території. Згодом замок став володінням польського шляхтича Александра Цетнера. Варто підкреслити те, що замок потерпав від воєнних подій, що точилися довкола України. Його спалювали татари, він витримав облогу турків та руйнації під час Першої та Другої світових воєн. Найбільшого удару Свірзький замок зазнав під час Першої світової війни від рук російських військ, які його спалили. Різні трагічні події з історії України не змогли знищити цю архітектурну велич, тому замок до нині тішить око жителів села та туристів. Через десятки метрів від архітектурного надбання Свіржа височіє костел, який був збудований у 1546 році у ренесансному стилі. Зараз костел є парафіяльною церквою УГКЦ.

На захід села розташовується пам'ятник Героям Другої Світової війни, що мешканці називають [Б'іл'а пам'атни°ка]. Далі простягаються вулиці: [Р'іў], [Заду°би°на], [Свержи°к]. На початку [Свержи°ка] є невеличкий магазин продуктів «У Христини», а на середині поворот на вулицю [Кути°к], яка отримала свою назву від віддаленого місця розташування. На кінці вулиці [Свержи°к] споруджений оздоровчий табір «Дружба», який щоліта приймає велику кількість дітей.

У східній частині села, по дорозі у сусіднє село, є польський цвинтар та безпосередньо цвинтар, де поховані місцеві жителі. У напрямку до м.Перемишляни знаходиться так звана частина села [Б'іл'а ферми°], де зосереджена сільськогосподарська фірма ТЗОВ «Свірж», власником якої є А.Висоцький. Ця фірма займається вирощуванням курей, а відповідно для них –

різними зерновими культурами, і володіє колишніми землями колгоспу «Нове життя».

У межах села Свірж є багато малозаселених місцевостей, що здебільшого номінуються хуторами. До прикладу, такими є [Гни^{el}ла], [П'ідви^{el}соке], [Кут], [Ви^{el}ла].

Особливою є історія хутора [Гал'іна]. Назва мотивована чуттєвою легендою з життя дівчини Галини, що пережила нещасливе кохання та втопилася в криниці.

Одним із найближчих сусідів Свіржа є село Глібовичі [Г'л'ібови^{el}ч'і], багате на мальовничу природу та розташоване приблизно за 3 км від нашого села. Також Свірж межує з селами Кимир [Кими^{el}р], Стоки [С'токи^{el}] Львівського району, Львівської області.

Говірка села Свірж має багато фонетичних, морфологічних, синтаксичних та лексичних особливостей. Серед них виділено головні та найбільш вживані.

Акцентуаційні особливості говірки:

- 1) сталий наголос, який розміщується на другому складі з кінця: [ком'пер'і], [ове'с].

Фонетичні особливості говірки:

- 1) дорсально-палатальна вимова приголосних звуків: [с''в'ато], [ц''в'іт':а];
- 2) наявність давнього голосного заднього ряду [ы]: [губы], [хыжа];
- 3) наявність рефлексу давніх [o], [e] в нових закритих складах у вигляді голосних [y], [ÿ]: [п'ринÿс];
- 4) відсутність протетичних приголосних [г], [л], [в]: [о'р'іхи] – (горіхи), [о'ни] – (вони);
- 5) перехід звуків [в], [ÿ] у [г] перед дзвінкими приголосними, якщо є прийменником чи префіксом; у [х], [ф] за умови, що після них йдуть глухі приголосні: [г'ден] – в день, [гм'ре] – вмре, [хк'рали] – вкрали;
- 6) зміна звуку [г'] на [к'], а звуку [д'] на [г']: [к'іста] – тіста, [г'іти^{el}] – діти;

- 7) вживання [в], [ў] замість приголосного [л] перед голосними звуками: [пекли] – пекли, [хлопчиско] – хлопчисько, [поне^ид'їюк] – понеділок;
- 8) оглушення дзвінких звуків перед глухими приголосними або в кінці слів: [т'іж^ш], [об^шх'ід^т];
- 9) депалаталізація приголосних [т'], [н'], [с'], [ц'] у кінці слів: [ден], [тижде^ин];
- 10) ствердіння [т'] у формах третьої особи однини та множини дієслова теперішнього часу, а також у другій особі множини наказового способу: [при^еход'ат], [л'і^ттайут].

Морфологічні особливості:

- 1) іменники колишніх *a-*, *ja-* основ та узгодженні з ними прикметники чи займенники мають закінчення *-ом*, *-ем*, рідше *-оў*, *-еў* в орудному відмінку однини: [ци^ебул'ом], [йухом], [водом];
- 2) у родовому та місцевому відмінках множини було характерним вживання закінчення *-ох*: [ў ба^н'акох];
- 3) у родовому відмінку однини прикметників жіночого роду та у формах присвійних займенників вживається усічення *-ой*, *-ей*: [самої], [за^дутої];
- 4) закінчення [ы], [и] у називному відмінку множини прикметників та займенників прикметникового типу: [добри], [такты], [три^ес^кучы];
- 5) наявність питального займенника *што*;
- 6) часте вживання вказівних займенників *тот*, *то|та*, *то|то*;
- 7) вживання вказівного займенника *сес* замість *цей*: [сес^д'ідух];
- 8) поширена форма прислівника *тоді* у вигляді [тоўди^л'];
- 9) часто вживана форма числівника один – [йеди^н];
- 10) поширені такі форми числівників: [три^цце^т], [чоти^рнац^це^тте];
- 11) словотворча частка *де* замінюється поширеною часткою *да*: дахто;

Синтаксичні особливості:

- 1) використання сполучника *жеби* в значенні *щоб*: [же^иби ху^лдоба с'а^лпасла х^лкуп'і];

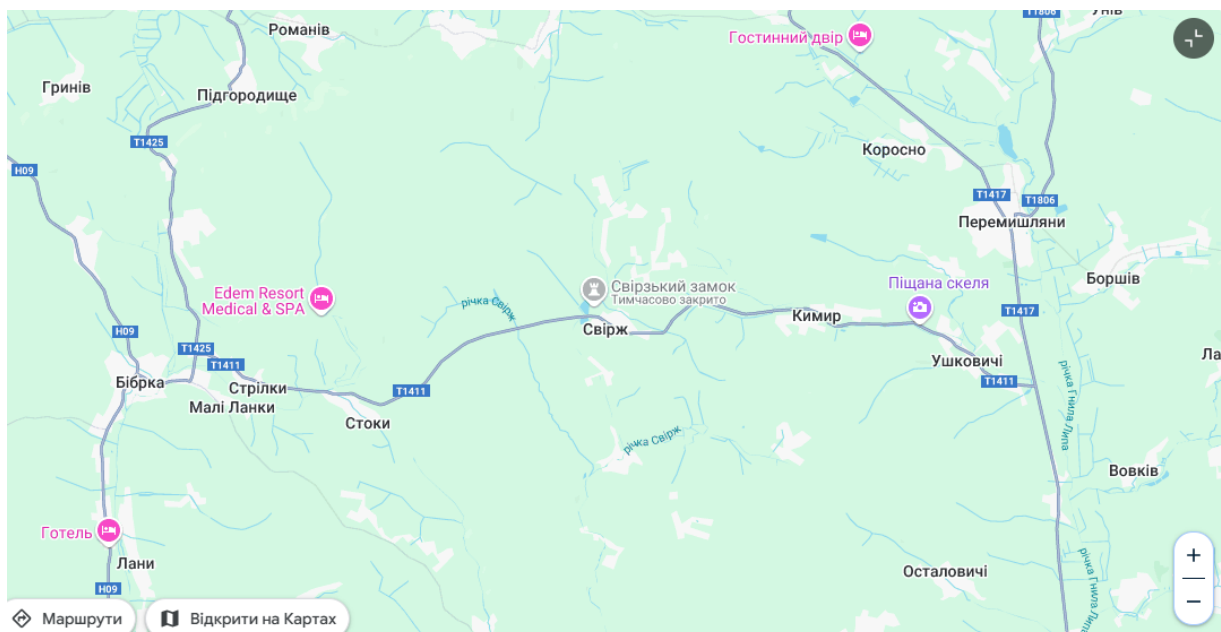
- 2) використання сполучника **же** замість **що**: [то ра|дили же^и |дахто гм|ре з ро|дини];
- 3) частка **ся** не має усталеного місця: [|йакій с'а |родиў на |с"ін'і].

Лексичні особливості:

Лексичний склад лемківських говірок є різноманітним. Зокрема, багато лексем є дуже старими за часовим показником. Іноді трапляються слова, що проникли в говір з сусідніх мов.

- у лексичних особливостях лемківського говору зберігаються лексеми, що є архаїчними: [губы] – ‘гриби’, [хыжа] – ‘хата’, [компер'і] – ‘картопля’, [жиц'а] – ‘ложка’, [д'ід'н'а] – ‘удосвіта’, [ри^ехту|вати] – ‘готувати’, [шитки^е] – ‘всі’, [газда] – ‘господар хати’, [газ|дин'а] – ‘господиня хати’, [газ|д'іўка] – ‘господарство газди та газдині’;
- запозичені слова: [барз] – ‘дуже’, пи^ероги – ‘вареники’.

Отож, детальне вивчення та аналіз фонетичних, морфологічних, синтаксичних та лексичних особливостей говірки села Свіржа дає можливість аргументовано стверджувати, що вона має лемківські діалектні риси, а тому належить до переселенських говірок карпатської групи говірок південно-західного наріччя української мови.

Різдвяні свята

ну што вам по'в'істи // ри'хту'ватис'а до Р'іздва зачи'нали з посту який за'ходи'є йуж^ш за тижде'н по Ми'хав'і // дома г'іти'є про'сили д'іда / тата би ишли до л'іса / шу'кали йім йа'линку саме^н перше^н // д'іти'єм то було бардз інте'ресно / они про'сис'а / дідо ўсе були за'н'ати'є / мали'є ро'боту // були такы три'єс'кучы бардз ве'ли'кы мо'розы ко'лисы // тепе'р йуж^ш такых зим'іў нейе // і на тих мо'розах ишли до л'іса / д'іти'єм при'но'сили дом'іў йа'линку // і тоўди'єл' д'іти'є ден перед'т ве'чер'ом с''в'атом ставили йа'линку // зби'рали йа'линку си д'іти'є сами // в'ішали на н'у бан'ки / цу'керки / йапка // п'хали ў йапка такы гачечкы і на тоти гачечкы / з тима гачеч'камы ставили на йа'линку // о'р'іхи / о'р'іхи кру'тили / зби'рали з цу'керк'іў такы пуз'л'ітка і х тоти пуз'л'ітка кру'тили о'р'іхи // т'іж^ш в'ішали на шну'рочки в'ішали на йа'линку // то тоді д'іт'ам було бардз інте'ресно / они того че'кали // а так с'а було доўго доче'кати до тойі йа'линки закл'а зби'рати // буў такий доўгий п'іст / то не тепе'р / тепе'р шитко с'ходи'єт йедни'єм д'н'ом / а ко'лисы було дуже доўго би с'а того буво доче'кати // пот'ім остатний тижде'н стро'го постили і г ден ве'чер'і / йак с'а почи'нала з'ран'а ве'чер'а на шесте с''ічн'я не можна було нич до са'мого ве'чера / до са'мої ве'чер'і йісти // д'іти'є хо'дили / баба с'а сва'рили // д'іти'є хо'дили / там си пам'пушка хк'рали / там си тото по'пробу'вали // баба с'а сва'рили / не да'вали д'іти'єм йісти // пот'ім г д'ід'н'а на ве'чер'у ставили / об'хо'дили шитку гос'подарку / году'вали шитку по гос'подарц'і і тоўди'єл' б'ралис'а до ва'р'ін':а ве'чер'і // ве'чер'у г нас ри'хту'вали п'існу // були такы ст'рави йак пи'єроги з ка'пустом // ка'пусту одвар'ували / тоўди'єл' ка'пусту на па'тел'ні п'ідтушу'вали так шоб она була гет су'ха і тоўди'єл' л'іпили з тої ка'пусти пи'єроги // пот'ім були губы г йус'і // зве'чера мо'чили губы / на р'ано тото мили / пот'ім отц'іджу'вали і зали'євали заз' на ново / і ставили ва'рити покл'а с'а не зва'рили // зва'рили с'а губы / були го'тови // так само була фа'сол'а з йухом / т'іж^ш так само йак губы //

фа|сол'у намочу|вали зве^нчер'а / до |ран'а |она сто|йала / |рано |йей нами^евали |ї зали^евали |зас^е |чистом |водом / |ї ставили / |ї варили |покл'а не |була го|това // |пот'ім |були ком|пер'і // ком|пер'і г |нас да|вали |ц'їди |ї ро|били |таку за|жарку // ба|гато на|жар'ували ци^ебул'і / ве^н|лику па|тел'н'у // |ї |тоту ве^нчер'у шо ва|рили / |она |була п'існа / |ї |пот'ім |том ци^ебул'ом |кажду ст|раву на ол'її мас|тили // |пот'ім |ишче^н г |нас |була ка|пуста // ок|ремо то ка|пуста г |йус'і // ка|пусту ква|сили |ишче^н з о|сени / |она |була ква|сна // |пот'ім |йей зали|вали |водом |покл'а с'а не зва|рила // |ї то |була ка|пуста г |йус'і // |пот'ім да|вали^е г |нас |ишче^н ки^еси^е|лиц'у // ки^еси^е|лиц'у ва|рили з |в'їса // |перше |тот |ове^нс |мили |ишче^н з |посту / |йак с'а по|чинаў п'іст / |ове^нс |мили на |чисто // |пот'ім |ове^нс су|шили до су|хого / |шоб |буў |сухий // а |пот'ім |ишли^е на |жорна / |були |такы |жорна |йа пам'ятам ми з |бабом ше хо|дили // |ї |тоти |жорна / |по ж'мен'ц'і |ове^нс |тот ки|дали |ї так |тими |жор|нами кру|тили / |ї мо|лоли на |тих |жорнах до |муки // |пот'ім г |веч'ір / |пере^нд ве^нчер'ом |ден / ки^еси^е|лиц'у за|квашу|вали // до|баў|л'али |води до ба|н'ака / да|вали з |хліба / |йак |пекли хл'їп |ї ли|шали з хл'їба |кус |к'іста // |ї |тоўди^{ел} до |тої |води да|вали |муку |того |в'їса / |ї да|вали |кус |того з хл'їба |лише^нного |к'іста / |ї так |йей ли|шали до |ран'а // до ве^нчер'і |она |кисла // |пот'ім на |рано |тоту ки^еси^е|лиц'у отц'їдзу|вали / |чере^нз |марл'у зли|вали |йуху / а |тот |ове^нс / |тото |ўс'о шо с'а ли|шало вики|дали / а |йуху ста|вили на |кухн'у/ да|вали г |йеде^н ба|н'ачок |кус |води / до |тої |води да|вали час|ничку / лаў|рове |лис'т'а / |соли / |кус |перц'у // |йак за|кип'їла |тота |вода / |тоўди^{ел} |л':али |тот одл'атиї |ове^нс до |тої |води |ї че|кали |закл'а за|кипи^{ет} // |ц'їдиї |час т|реба |було м'ішати / |шоб с'а не зро|били г|рудки // |ї |тоўди^{ел} ро|би|лас'а |така ки^еси^е|лиц'а // |т'їж^ш |йей з|верха по|ли|вали |том ци^ебул'ом за|жареном з ол'їюм // м'і|сили пам|пухи // пам|пухи |були г |нас або з |маком / або з мармул'а|дом // ва|рили |ишче^н |компот зо |сушки // |пекли г |пецу хл'їп // але хл'їп |пекли с|корше^н / |ден-два |пере^нд ве^нчер'ом |ц'їдиї |пец // г |т'їм |пецу |могли рихту|вати |ї го|лубц'і на с"в'ята р'їздв'ани // |пекли |разом з хл'їбом в ба|н'акох // за|п'їкали |т'їж^ш ка|пусту / ту|шили // |пот'ім |пере^нд ве^нчер'ом |ишли^е ше на ц|винт'ір // |пере^нд |тим |йак |ишче |мали до ве^нчер'і с'ї|дати |ишли на ц|винт'ір / |брали с"в'їчку / |ишли по

цви^ен^тер'і / по ўс'їй с^войій ро^дин'і / на ^кажд'ім гр^об'і з ро^дини палили с^в'ічку // так згаду^вали по^мерши^х г ^ден ве^чер'і // ^коли с'а по^чаво йуж^ш зме^р'кати і вихо^ди^да ^перша з^в'ізда / ^тоўди^л' ^газда за^носи^еў до ^хыжы ^д'ідух і го^вориў / по^найб'і на ш^чес'т'а / на здо^роўл'а / на тої ^новий ^р'ік // а газ^дин'а отпов'ідала / ^откал' сте? // ^газда ^казаў / з^с полуд^н'ого // ^тот ^д'ідух ста^вили п'ід це^рату ^кус на с^т'і / а ^кус ста^вили по п'ід^доз'і / по ^хат'і // ^гет по п'ід^доз'і розт'а^гали / ^гет по ц'і^д'і ^хат'і // а ше ко^лисы ста^вили со^дому на ^тот ^д'ідух / але так гр^убо і на тії со^дом'і л'і^гали ^баба / ^д'ідо л'і^гали с^пати з ве^чер'і / с^пали на т'ії со^лом'і // ^сес ^д'ідух буў на па^мйатку про Ісуса Х^риста / ^йакий с'а ^родиў на с^в'ін'і // ^тоўди^л' запал'у^вали с^в'ічку і кл'ікали до мо^литви // ^ўс'і ^разом / ^ц'ілом ро^дином шо с'ідали ве^че^р'ати кл'ікали до мо^литви // ^йак ви^гва^рили ^йуж^ш ^оч:е наш і Богоро^дице ^д'іво ^тоўди^л' ^шитки с'ідали до с^то^лу // на с^тол'і г ^нас с^тойаў х^л'іб^п / сто^йали ^жиц'і / сто^йала с^в'ічка запалена // і ^ишче з^сбоку ^м'іг сто^йати ста^канчик / на^критий х^л'ібом ку^сочком // то озна^ча^ло шо ^тої ста^канчик / ^жиц'а з ^тим х^л'ібом / то сто^йаво для ўс'іх по^мерших ^р'ідних // і ше сто^йала на с^тол'і ^риба / с'і^л'одка і пам^пухи // ^тоўди^л' ^ўс'і ст^рави г нас на с^тол'і не сто^йали // з тар^елик'іў г нас не ^йіли // іно з ^йедної ^миски // ^ўс'ім тар^елик'ів не розда^вали // но^сили г нас по ^йедн'і ст^рав'і ^йісти // ^перше^н за^носи^ди ^кут'у г ма^к'ітр'і // ^пот'ім за^носи^ди ко^мпер'і з ка^пустом // ^пот'ім фа^сол'у г ^йус'і // ^пот'ім тубы г ^йус'і // ^пот'ім ^ишва ки^си^слиц'а // ^ишче забу^да м по^в'істи на с^тол'і ^ишче с^тойаў ^компот зо ^сушки // ^ишче м ^йедно забу^да за плос^курку з ^церкви // о^стан':у не^д'іл'у ^перед ве^чер'ом з ^церкви си при^но^сили плос^курки // плос^курку розр'ізали і ^саме ^перше ^йак с'а по^молили і ^товди^л' б^рали ^ўс'і по ку^сочку плос^курки / ^тоўди^л' по ^зубц'і че^снику / а ^товди^л' б^рали ^йісти ^ўс'у по по^р'адку ве^чер'у шо газ^дин'а но^сила // ^йіли ^шитки з ^йедної ^миски ^жиц'ом // тар'іўки г ^нас ^каждому не ста^вили // ^ишче^н г ^нас ста^вили в'ідро ^коло с^тола і пе^ре^нўйазували ^його пе^ре^нвеслом // і ^йак ^буў на^імо^лодшій з ^хыжы х^лоп^чиско / а ^йак не ^бу^до х^лоп^чиска в ^хат'і / то діўча^тиско // і на^імо^лодшій ^котрий ^пас ху^добу / ^тот ^кажду ^жиц'у ст^рави ^кидаў до в'ідра // г в'ідр'і ^бу^до ^кус ^води // і

кажду жиц'у ст'рави / йака ст'рава с'а йіла / таку кидаў до води // а пот'ім тото в'ідро з водом несли р'ано на Р'іздово ху'доб'і пити // ишче^н м забу'да йак пере^нд ве^нчер'ом йак с'і'дави ве^нче^нр'ати но'сили т'іж^ш ху'доб'і / по с'тайн'і / ў'с'іх ху'доб'і т'іж^ш ри'хту'вали ве^нчер'у // розно'сили йісти ко'уров'і / курам / пац'атам / п'сови / ко'тови // ў'с'ім да'вали 'перед ве^нчер'ом йісти // йуж йак пове^нче^нр'али / то 'заз^с кл'ікали до мо'литви // ви'твар'или Оч:е наш // 'азда хыжы задуваў с'в'ічку // 'шитки с'і'дили і смот'рили де п'іде 'дим зо задутої с'в'ічки // йак п'ішоў до по'вави 'дим / то ка'зали шо 'будут 'шитки 'живи і здо'рови ц'і'лий р'ік / а йак п'ішоў до д'вереї 'дим / то ра'дили же^н 'дакто гм'ре з ро'дини // ве^нчер'у зо с'то'ла не зби'р'али / бо ко'лиси' баба 'наши / ишче^н баби 'мама / то ка'зали же^н г'ночи' при'ход'ат 'наши 'шитки р'ідн'і по'мерши до 'хати ве^нче^нр'ати // і ве^нчер'у зо с'то'ла не зби'р'али // іно 'шитки' жиц'і звй'азали до 'купи і ста'вили п'ід це'н'рату // же^нби ка'зали ко'лисы ' ў'с'а ро'дина хо'дила х 'куп'і і же^нби йак ишли 'пасти ху'добу / же^нби ху'доба с'а 'пасла х 'куп'і / же^нби с'а не^н розл'і'тала на 'поли // 'бу'до г 'нас 'таке^н 'же^н от 'так нази'валос'а так шо ми б'рали'с'а / а б'рали'с'а то озна'чало 'же^н 'р'ідни' до 'р'ідни'х хо'дили ве^нче^нр'ати // пове^нче^нр'али г нас / 'тоўди'ел' 'шитки' покол'адували по ве^нчер'і і 'тоўди'ел' 'шитки' ста'вали і ишли до ро'дини в д'ругу 'хату ве^нче^нр'ати // 'там т'іж^ш так 'само ў'с'о 'бу'до / ў'с'у ве^нчер'у так 'бу'до йак г нас / так і ве^нче^нр'али там // по до'роз'і йак з ми ишли 'ц'і'лу до'рогу кол'адували йедне^н од'г д'ругих // 'пот'ім по ве^нчер'і йак ўже ў'с'о пове^нче^нр'али 'д'іти' хо'дили 'поп'ід 'шиби кол'адувати // 'ц'і'ли'ем 'селом / 'ц'і'лом ву'лиц'ом 'д'іти' л'і'тали // на до'роз'і так 'було 'чути 'таки кол'ад'тки / сп'іви // а мо'рози 'таки 'бу'ди трис'кучи / по т'ридце^нт гра'дус'іў / по т'рицце^нт п'ят гра'дус'іў 'бу'до мо'розу // 'д'іти' че'р'вени / роз'пе'н'чени л'і'тайут од'г 'хати до 'хати // а 'дим з ко'мина 'иде / 'д'іти' л'і'тайут // так 'шитки' 'бу'ўо ц'і'каво / ве'се'ло // 'пот'ім 'д'іти' при'ход'или / 'газди ви'но'сили / да'вали йім за 'тото 'д'ітом і пам'пухи же^н кол'адували / і цу'керки / і г'роши йім пла'тили за 'тото // 'пот'ім ишче^н йак 'бу'ўо п'іст Р'ізdv 'аний / то хлоп'чиска ри'хту'вали 'шопку // хо'дили 'ц'і'вий п'іст / ро'били си ре'п'етиц'ійі // г 'ден ве^нчер'і захо'дили до 'каждої 'хыжы і ра'дили про і'суса

Христа / про народжен'а в іршики ўс'аки / благослоўл'али // газда йім за тото п'латиў гроши / а они давали кус на церкву грошеі / а кус д'ла себе каждый // потім д'д'на на Різдво ставали і зби'ралис'а і ишли шитки до церкви на сужбу Богу // сужба с'а зачи'нала х п'ят'ї годин'і // х церкв'і с'а отправл'ало перше надвеч'ір'я // потім л'уди с к'с'ендзом кол'адували зо с'в'ічкамі // потім зачи'налас'а сужба Божа // п'ісл'а сужби ви'но'сили з церкви шитки коругви і разом з к'с'ендзом хо'дили дооб'кова церкви з кол'адом // кол'адували / три рази буў об'х'ід коло церкви // к'с'ен дз шитки'х л'удей потім благословиў / бажаў йім ве'селых с'в'ат // тоўдил' ишче' було ми'ру'ван'а / ишли до ми'ру'ван'а // тоўдил' шитки' л'уди роз'ходилис'а по с'воїх хыжах // потім ишли с'нідали дома / а потім ждали гостей / хто до кого ходиў // по родин'і ишли з гост'ами і так до веч'ра було // потім на другий ден с'в'аткували йужш / згадували с'в'ато Мар'іі // т'іжш ишли л'уди до церкви / там од'правл'авас'а сужба / к'с'ендз поздраўл'аў шитки'х ма'р'іі / бажаў здо'роўл'а // шопка на Мар'іі ишче' г нас хо'дила // т'іжш так само по ўс'іх хыжах ишче' хо'дила х кого не були на ве'чер'у / тоўдил' ишли на ма'р'іі // а були ишче' таке' же' на кажд'ї вулиц'і ж'інки с'а зби'рали на Ма'р'іі / то буў таке'ї з'вичай / ишли кол'адувати на церкву // і в кажд'ї хыж'і газди че'кали на них / і каждый газда шо си хт'іў тото си даваў на церкву // і так ишли ц'ілом вулиц'ом / ц'ілим с'елом // т'іжш на Ма'р'іі / тот йак йа ка'зала же' на ве'чер'у зано'сили тот д'ідух до хати / то г нас ко'лисы на Ма'р'іі тот д'ідух зби'рали // зби'рали зо с'тола / з п'ід'логи ўс'о ви'м'італи і ви'но'сили / і палили на Ма'р'іі // на трет'ї ден с'в'ат с'в'аткували Ште'фана // т'іжш же' ишли по гос'тах / хто маў до р'ід'н'і / хто маў імено Штефан ўс'і хо'дили / поздороўл'али і так с'в'аткували // потім з' три'надце'того на чоти'рнац'цете с'ічн'а с'в'аткували С'тарий Новий р'ік і Васил'а // і аж п'ісл'а ишоў Йордан / Йордански' с'в'ата // в'ісе'мнац'цете'того с'ічн'а була друга ве'чер'а // називали йеі ш'чедриі веч'ір // т'іжш так само варили шитко ве'чер'у так йак на с'в'атий веч'ір / і на ц'винт'ір хо'дили / і ве'че'р'али // лем д'іти' там хо'дили на першу ве'чер'у кол'адувати /

а тепе^нр д'іти^е хо|дили поп'ід^т шиби шче^ндру|вати // там хо|дили хлоп|чиска з шопком / а тут переби^ералис'а хлоп|чиска на пе^нре^нби^еранц'і^ю і так т'іж^ш хо|дили по хыжах по ве^нчер'і // пот'ім по ве^нчер'і си зби^ерали л'уди шитки^е ди^енарки на Йордан // б'рали трол'іт'ров'і ди^енарки на с"в'ачену |воду // і |рано на Йордан т'іж^ш так |само на п'яту го|дину |шили ўс'і до |церкви на |сужбу |Божу // |пот'ім по |сужб'і |Бож'іі кс'ендз с"в'ати^ю |воду / т'іж^ш |бу^ю |об'х'ід^т так йа ка|зала з^е коруг'вами |поза |церкву / |тет дов'ко|ла // |пот'ім п'ісл'а об'п'ходу / п'ісл'а шче^ндр'івок / кс'ендз с"в'ати^ю |воду // і л'уди си наби|рали ўс'і |води // |бу|ло |таке шо наби|рали |води / |прихо|ди|ли |дом'і^ю / с'і|дали с'н'і|дати // |почи|нали с'воє с'н'і|дан:а зо с"в'аченої |води // |пот'ім кс'ендз г |тот |ден на Йордан по|чина^ю хо|дити з кро|пи|лом // то |таке^н |бу|ло г |нас заве^ндено же^н до |каждої |хати / |каждіі |газда |коло с'воєї |хати |чека^ю на |ного же^н би кс'ендз пок'ропи^еў |його госпо|дарство // за|ходи^еў до |хати / к'ропи^еў |шитки^е к'ім|нати дооб'п'кова // |пот'ім |ишо^ю до с'тайн'і / до сто|до|ли / по ўс'іі госпо|дарц'і // ўс'о кс'ендз к'ропи^еў / ўс'ім |ишче^н |бажа^ю ўс'іх с"в'ат здо|роўл'а і од^т|дава^ю |каждому господа|р'ов'і |таки^е обра|зочки на пам'я|тку // |пот'ім на |другіі |ден по Йор|дани^е |бу|ло с"в'ато |ївана // т'іж^ш |ишли до |церкви // |бу|ла с'лужба |ївана і так |само ўс'іх кс'ендз |в'іта^ю / сп'і|вали м'нога|я л'іта // ра|дили |так / |бу|ла |така при|казка / |ївана Пре|т:еч'і за|берат |шитки^е с"в'ата на плечи^е // і |так |можна по|в'істи зак'інчу|валис'а Р'ізд|в'ани с"в'ата / |тими^е Йор|дански^еми с"в'атами // |ц'і|лий |тот |час на пам'я|тку |їсуса Хри|ста / |йакіі |бу^ю ро|дженіі на с"ін'і / |шитки^е хри|сти^ейани / |в'ірни^е л'уди^е в'і|талис'а Хри|стос с'а Рож|дає // на Йордан ви|талис'а по дру|гому / на з|нак хре^ншчен':а |їсуса г |р'іц'і Йордан гва|рили Хри|стос с'а Хре^ншчайє // так по |шитки^ех с"в'атах не пе^нре^нста|вали ви|тати Хри|ста |тими^е же^н сло|вами аж до с"в'ата Стр'ітен':а Господ'н'ого // на Стр'ітен':а т'іж^ш |ишли до |церкви / |бу|ла с'лужба // на Стр'ітен':а с'а св'і|тила с"в'ічка гр'івнича // |мали^е |таки^е с"в'ічки ве^нлики / при^еби^ера|ли |тоти с"в'ічки / |ц'і|лий |час при^еби^ера|ли |так йа на |я|линку / при^еби^ера|ли до|шчиком / при^еби^ера|ли |їіх буш|паном // на с'лужб'і сто|йали з |тими^е с"в'ічками // і там на ўс'іі од^т|прав'і йа кс'ендз |прави^еў / ўс'і |були |часи^е

таки^е же^н с^нв'ічку св'ітили // пот'ім дули // пот'ім заз засв'ічали // читаў к'с'ендз
Йевангелійу с^нв'ічку св'ітили / пер^нре^нчитаў / заз дули // і так на ўс'іх мо^нментах
на час с^нслужби с^нв'ічку палили і гасили // ишче^н м забу^нда по^нв'істи же^н до
Стр'ітен':а йа^нлинки ў хат'і не^н роз^нби^нра^нди // йа^нлинки сто^нйали доўго до
Стр'ітен':а і до н'ого йа^нлинку треба ^нбу^ндо розоб^нрати // і так тим с^нв'атом
Стр'ітен':а ўже гет ми^нналис'а ўс'і с^нв'ата Р'іздв'яни / Йордански // і ўже
п'іс'л'а того пер^нре^нхо^ндили ви^нтатис'а слава ісусу Христу // на ўс'і с^нв'ата
Р'іздв'яни / на Мар'ійі / на Ште^нфана / на Васил'а давали ишче^н до церкви на
пана^нхиду за по^нмерши^нми / за тими^н г^нмерли^нми з с^нвоіх ро^ндин'іў // і п'іс'л'а
с^нужби од^нпраў^нл'адас'а пана^нхида // х^нто маў г ро^ндин'і по іменах Ште^нфана /
Мар'ійу / Васил'а давали за ними і од^нпраў^нл'адос'а п'іс'л'а с^нужби Божой /
од^нправа ^нбу^нда за по^нмерши^нми //

Великодні свята

Ве^нли^нкод'н'і с^нв'ата зачи^нналис'а з посту / ве^нли^нкого стро^нгого посту // м^нн'аса
не^н можна ^нбу^ндо йісти ц'ілий п'іст // баба не^н давали / ка^нзали / м^нн'асо будете йіли
д'іточки аж на Паску // баба на поне^нд'іўок / се^нреду і п'ят^нниц'у не^н йіли ц'ілий
ден ^ннич / іно хл'іб^н і в^ноду або нав'іт' і саму в^ноду пили // так они постили стро^нго
// ше ^нбуў такий з^нвичай же^н ка^нждий ^нгазда на Паску маў си за^нбити па^нц'а // били
па^нц'а і з^н того па^нц'ата ро^нбили си шинки / шпун^ндер'і / ко^нбаси // шитки^н же^н би
мали на ц'іли с^нв'ата обийти шитки^нх гостей // пот'ім тижде^нн по^нчинаўс'а
перший посту з од^нправи г церкв'і // г нас од^н поне^нд'ілка до че^нт^нверга / ка^нждий
веч'ір / ^нбу^нда г церкв'і од^нправа / билис'а пок^нлони // то ^нбуў перший тижде^нн //
пот'ім аж г остан':ій тижде^нн посту од^н че^нт^нверга на^нзиваўс'а С^нв'ітлий Четве^нр //
пок^нлони можна ^нбу^ндо бити ц'ілий п'іст до С^нв'ітлого Че^нт^нверга // зо С^нв'ітлого
Че^нт^нверга в^нже пок^нлони не^н били // т'ілко били до плашч'іўниц'і // г четве^нр рано
^нбу^нда од^нправа // заго^нтоўл'аў к'с'ендз дари д'л'а шитки^нх т'аж^нш^нкох^нвори^нх на ц'ілий
р'ік // по од^нправ'і л'уди^н ишли дом'іў і палили пеци / і пек^нди паски // паски
пек^нди / г хат'і ^нма^нло бути тихо / ^ннихто с'а не^н маў сва^нрити / г спо^нкойі м'ісили
паски // паску п'хали до пеца / хре^нстили / про^нсили Бога же^н би с'а гарна паска

Г|да|да / би с|а см|і|й|ала // |пот|ім |й|ак с|пекли |паску / |з|аз| м|і|сили на х|л|і|б| і |пек|ли х|л|і|б| х |печу // на |веч|ір |з|аз| |ишли до |церкви // на |веч|ір х |церкви |бу|ла од|т|права // |к|с|ен|д|з с|а два|надци|т |раз|с пе|ре|би|бера|у // чи|е|та|дос|а два|надци|т |Йеван|гелиї і на |кажду |Йеван|гелию |й|ак |к|с|ен|д|з |чита|у / пе|ре|би|е|ра|у|с|а / |били |д|з|вони / па|лили с|в|і|чку // і з |том с|в|і|чком по од|т|прав|і |кажд|і |ишо|у |дом|і|у // |кажд|і до с|во|ю| |х|ы|жы |ма|у |зайти зо с|в|і|чком же|н би му не по|гасла / би п|рити |дом|і|у з за|па|леном с|в|і|чком // г |п|ят|ни|ц|у / |й|ак |й|а ка|зала / же|н од|т че|т|верга до не|д|і|л|і |й|уж|ш |т|аж|ко|ї ро|боти не|н ро|били / |т|і|ж|ш і г |п|ят|ни|ц|у // |рано |ишли на де|в|йату до |церкви / ви|є|кла|да|лас|а плашч|і|у|ни|ц|а // до плашч|і|у|ни|ц|і |баба ка|зали |треба |ити |нашче|н / |й|істи не|н |можна |бу|ло |нич // ви|є|кла|да|ли плашч|і|у|ни|ц|у / |т|і|ж|ш |бу|у об|п|х|ід|т з про|це|п|сийом до|у|ко|ла |церкви / |би|ли |д|з|вони / за|хо|ди|ли до |церкви / к|ла|ли плашч|і|у|ни|ц|у // до плашч|і|у|ни|ц|і |ишли од|т по|рога |церкви на ко|л|інках і гва|рили мо|литви до |само|ї плашч|і|у|ни|ц|і / до |гори // |пот|ім |пе|ре|д|т плашч|и|ни|ц|ом |би|ли пок|л|они / плашч|і|у|ни|ц|у ц|і|лу|вали і так од|т|хо|дили // |пот|ім |ишли |дом|і|у г |п|ят|ни|ц|у // мал|у|вали г |п|ят|ни|ц|у |й|а|ц|а // б|рали гр|і|у|ничу с|в|і|чку / то|пили на к|ришц|і і мал|у|вали або с|і|р|ничком / або со|до|минком / то|н|і|ц|ком со|до|минком // |пот|ім г |фарбах мал|у|вали і так то |бу|ла на |п|ят|ни|ц|у ро|бота // |ишче|н |баба ка|зала же|н г |п|ят|ни|ц|у |треба |бу|ло пов|і|шати руш|ни|ки на об|рази // |пот|ім на |веч|ер |ишли |з|аз до |церкви / х |церкви в|і|шали руш|ни|ки по |шитки|х об|разах / сп|і|вали ст|расни|є |п|іс|ні і с|і|ди|ли |коло плашч|і|у|ни|ц|і ц|і|лу |н|іч / |нихто плашч|і|у|ни|ц|у не|н за|крива|у // |так с|а м|і|н|али до са|мого |ран|а // г су|боту |ишче|н |хто г |п|ят|ни|ц|у не|н |п|ішо|у до плашч|і|у|ни|ц|і / |ишо|у си г су|боту // ри|є|хту|вали г су|боту пе|ре|важно |шитко на с|в|а|та / на т|ри д|н|і с|в|а|т же|н би |мали чим |госте|ї при|є|мати // і на |веч|ір скла|дали си ко|шички // до ко|шичка ста|вили |й|а|ц|а / чи|є|ш|чене|н |й|єдно |бу|ло / а |решта |були мал|о|вани|є // ста|вили |сир / |масло / |шинку / |ш|пунде|р / ко|басу і х|р|ін // при|є|би|є|рали го |пот|ім ц|в|іт|:ом / р|вали ц|в|іт|:а / |бушпан // |кажда газ|дин|а си |так при|є|би|є|рала же|н би |й|єї ко|ши|єк |бу|у |б|і|л|ш при|є|кра|шені|ї / чим д|руго|ї // |пот|ім ко|шичок на|кри|є|вали ви|є|шитим руш|ничком // на руш|ничку |бу|у х|рести|єк ви|є|шиті|ї /

пи^есало Х^ристос Воскре^ис / баз'ки були ви^ешити / йаїц'а були ви^ешити // д'ід'н'а на п'яту годину б'рали ко'шичок на не^ид'іл'у і ишли до церкви // при^еходили до церкви / перше^и хо'вали плашч'іўниц'у / т'іжш^и буў об^пх'ід^т доў'кола церкви / били дзвони^е / сп'івали Х^ристос Воскре^ис // і так захо^дили до церкви / хо'вали плашч'іўниц'у і зачи^еналас'а сужба Божа // і на т'ї сужб'і / по од^тправ'і к'с'ендз ви^естаўл'аў таку паску п'існу / називаўс'а аркос // он тото читаў мо^литви над тим аркосом / св'атиў // і так тот аркос с^тойаў од^т не^ид'іл'і Паски до Пров'ідної не^ид'іл'і // на Пров'ідну не^ид'іл'у к'с'ендз аркос р'ізаў і роз^сдаваў шитки^ем л'уд'ом по кавал'ц'у // і тот кавал'чик л'уди / де йі'хави^е г до^рогу / де ма^ли^е таки^е важни^е справи р'ішати ка^ждїи зо собом браў / бо ка'зали же^и тот аркос бардз по^м'ічниї і шитки^е справи с'а р'ішали добри // пот'ім ишче^и г не^ид'іл'у п'іс'л'а сужби бу^ло ми^еру'ван':а / буў об^пх'ід^т доў'кола церкви і три рази об^пходили з^с проце^исийом / Х^ристос Воскре^ис сп'івали / дооб^пко^ла і кропи^еў ўс'ім ко'шички / шо там л'уди^е си поскла^дали // кропи^еў тих д'івок же^и три^емали фани / бажаў йім же^и би с'коро замуж пови^еходили / би були здо^рови // і ўс'ім л'удом бажаў ве^иселих св'ат // так л'уди^е заносили проце^исийу до церкви і так с'а роз^сходили шитки^е по св'ойіх хатах // при^еходили дом'іў / газда браў ко'шичок / ишоў з ко'шичком дооб^пко^ла хыжы / дооб^пко^ла св'ойой газд'іўки // пот'ім од^ткриваў д'вер'і / заходиў з^с ко'шичком першій до хати / за ним шитки^е / с'тавиў ко'шичок на с'т'іл // пот'ім з^с ко'шичка шитки^е ви^ет'італи на с'т'іл і с'ідали с'н'ідати // саме перше^и / чи^ешчене^и / йак йа ка'зала / ставили йедне йаїце / тото йаїце б'рали і р'ізали на т'іл'ко штук / с'к'іл'ко нас с'іди^ло за с'то^лом // пот'ім йіли паску / а пот'ім шитки^е там ўже за р'а^дом хто што х'т'іў і ма^сло / і сир / і кобаси / і шпунде^р // д'іти^е ишче^и л'італи / бо було заве^идено же^и г с'в'ітлії тижде^ин д'іти л'італи били г дзвони до церкви // і ка^ждїи коли си х'т'іў ишоў до церкви / си од^ткриваў браму / били г дзвони^е // так на Паску і три д'н'і с'в'ат дзвонили без^с пе^ире^ис'танку ц'ілий ден // пот'ім на д'ругий ден Обли^еваний поне^ид'ілок // ишли т'іжш^и на сужбу // ишче^и з'ран'а / йа забу^ла / ставали д'ід'н'а і обли^евалис'а // д'ітиска л'італи з в'ідрами води / з фл'аш'ками // йедно дру^гого

обли^евали // пот'ім ишли до церкви // од^тправи^лас'а сужба // по суж^шб'і т'іж^ш бу^у об^пх'ід^т з^с проце^нсийом до^уко^ла церкви / сп'івали Христос Воскре^нс / били г дзвони^е // пот'ім ставали ма^йі^уки ба^вилис'а / га^йі^уки // д'іти^е і л'уди^е ставали дооб^пко^ла церкви / сп'івали // пот'ім ишли дом'і^у / заз^с об'ідали і з^с об'іда кс'ендз зака^зува^у ишли на цвин'т'ір шитки^е // при^ехо^дили до церкви чи на трет'ю годину / чи на че^тверту // брали заз^с проце^нсийу і ишли шитки^е на цвин'т'ір // на цвинте^р'і там с^тойа^у г нас хрест загал'ний і п'ід тим хрестом / хто си паску прин^юс / хто йа^йце // да^вали кар^точки за ^ус'іх сво^йіх по^мерши^ех і кс'ендз од^тпра^ул'а^у пана^хиду // пот'ім п'іс'л'а пана^хиди / ставали ка^жди^й коло сво^йо^й мо^гилки / кс'ендз ишо^у кропи^еу ^ус'ім мо^гилки і то так зат'ігало аж до ве^чера // там йуж^ш по цвинте^р'і хто си ишо^у в г^ос'т'і / хто до себе клика^у в г^ос'т'і // так поне^нд'ілок об^пходи^еу // г в'і^уторок зран'а / г св'ітлий в'і^уторок ишли до церкви / т'іж^ш прави^лас'а суж^шба / по суж^шб'і бу^ло т'іж^ш ми^еру^ван':а / до^уко^ла церкви проце^нсийа иш^ла / сп'івали / били дзвони // п'іс'л'а того заз^с ба^вилис'а га^йі^уки / сп'івали дооб^пко^ла церкви / пот'ім ишли дом'і^у // г в'і^уторок т'іж^ш / йака л'у^дина не^н ^устиг^ла / може хто г поне^нд'ілок нема^у йак ви^йти на цвин'т'ір / г в'і^уторок т'іж^ш кс'ендз ишо^у на цвин'т'ір / ишче^н хто не^н ^устиг / тому ишче^н т'іж^ш од^тпра^ул'а^у на мо^гилц'і // хо^дили по г^ос'т'ах / йедне до дру^ги^ех // і так с^ходи^еу в'і^уторок // пот'ім на Пров'ідну не^нд'ілу / заз^с ишли ^ус'і до церкви / заз^с с'а прави^ла суж^шба і кс'ендз г к'інци суж^шби р'іза^у тот аркос / хл'іб^п шо с^в'ати^у // р'іза^у на ку^сочки і так л'удом ^ус'ім розда^вали по ку^сочках // пот'ім бу^ло ми^еру^ван':а / т'іж^ш сп'івали га^йі^уки // мо^лилис'а г нас од^т Св'ітло^йі не^нд'ілі / од^т Пасхи до Зе^нлени^ех с^в'ат на сто^йачи // ви^еталис'а Христос Воскре^нс // ви^еталис'а од^т Пасхи до Возне^нс'ін':а сорок д'н'і^у // п'іс'л'а Возне^нс'ін':а за сорок д'н'і^у ^уже пе^ре^нхо^дили ви^етатис'а Слава ісусу Христу //

*Записала Єдинак Вікторія
студентка групи ФЛО-21 (2022 рік)*

ЗВІТ

Надністрянська говірка

с. Гостинцеве Яворівського району Львівської області

Село Гостинцеве ([Гoʲстиɛнцeвe ʲавoʲр'іʲс'кoʲго рaйoну ʲл'в'іʲс'кoʲйі ʲoблaс'т'і]) розташоване за 3 км від центру громади – м.Мостиськ і за 2.5 км від залізничної станції “Підгать” у селі Арламівська Воля. Кількість жителів – 1060 осіб. Площа – 1.824 км². Перша письмова згадка про село датована 1489 роком.

За народними переказами, назва села мотивована ознакою характеру місцевих жителів, а саме – гостинністю. До 1940 р. село мало назву – Ляшки Гостинцеві. Це тому, що на той час місцеве населення складалося переважно з поляків.

Жителі Гостинцевого вирізняються винятковою працелюбністю, а також надзвичайною щирістю. Гостинцівці люблять свій край, не дозволяють іншим і слова поганого сказати про своє село, вважають себе найкращими. Щодо ремесла, то тут займаються різьбленням по дереву. Серед національностей переважають українці, але також є чимало поляків. Це зумовлено тим, що село розташоване за 15 км від українсько-польського кордону.

У селі є дві церкви Успіння Пресвятої Богородиці: стара дерев'яна (1659 року) і нова, побудована у 1998 році. Також є 4 магазини, середня школа, народний дім, пам'ятки села – могили воїнів УПА.

Говірка села Гостинцевого має низку фонетичних, морфологічних, синтаксичних, лексичних особливостей.

Фонетичні особливості:

- 1) укання: [хусткoʲў], [тoʲгоʲ], [чoʲлoʲв'ік], [прoʲс''т'ігаў], [принoʲ|силі], [соʲ|лoму], [хoʲ|дили], [Моʲс'тис''к], [тоʲ|д'і], [кoʲлoʲ|тоўц''у];

- 2) дорсально-палатальна вимова: [в'іс''і'л'е], [з''ет'і], [ўс''і], [ко^улис''], [про^ус''т'і'гаў],[с''і], [шос''], [Мо^ус'тис''к], [два'найц''і], [с''в'ічк'і];
- 3) перехід [а] після м'яких приголосних в [е], [і]: [в'іс''і'л'е], [з''ет'і], [по^уч'ели], [ко^ул'іду'вати], [забо^уро^ун'ели], [ро^уз'ўйезували], [пшо^ун'єну];
- 4) наявність протетичного приголосного: [во^ур'іх'і];
- 5) втрата м'якості у закінченні дієслів 3 ос. одн. і мн.: [прац''уйут], [зах'ішчайут], [зва'рит], [р'об'іт];
- 6) на місці давніх сполук [ки], [хи] – [к'іє] [х'іє]: [рок'і], [пок'і], [дон'к'і], [ўнук'і], [бат'к'і], [груш'к'іє];
- 7) втрата довготи м'яких приголосних в іменниках II відміни с.р.: [в'іс''і'л'е];
- 8) поява на місці j епентетичного [н]: [мн'есо^у];
- 9) втрата епентетичного [л] на місці давнього j: [стаўйу], [р'об'іт].

Морфологічні особливості:

- 1) закінчення [оў], [еў] в ор.в. одн. іменників I відміни, закінчення [оў] в ор. в. прикметників: [хустко^уў], [бабоў], [мамоў]; [маминоў];.
- 2) нестягнені форми прикметників: [малійі], [гарнійі], [старшийі];
- 3) поширені такі форми числівників: [ш'тири], [де^нв'іт'найц''і], [два'найц''і];
- 4) збереження давніх енклітичних форм займенників: [гу] – [йо^уго], [м'і] – [ме^не];
- 5) поширені прислівники із суфіксами –і-, -у- : [файн'і], [малу], [бу'гату];
- 6) усічені форми кличного відмінка імен людей: [Ук'сан'], [Ромк], [Ма'рус''], [Ми'кол'], [На'тал'];
- 7) давні форми майбутнього часу: [йа с''і 'буду же^нниў];

Синтаксичні особливості:

- 1) займенник *жи* в значенні *що*: [во^уни ўс''о 'думали/ жи там йа'к'іс'' склад буў];
- 2) займенник *жиби* в значенні *щоб* [мус''іли хо^удити/ бо^у 'коже^н хт'іў / 'жиби ў 'кожно^уго^у по^уко^ул'іду'вали];

- 3) неусталене місце постфікса (частки) *ся* (*сі*): [йісти с''і не^и |хт'іло^у], [во^у|на пе^и|клас''і];
- 4) вживання пошанної форми (в множині): [баба |наш'і].

Лексичні особливості:

бамбульки – іграшки, якими прикрашають ялинку

грущеники – булочки, печені на перемелених варених грушках

Перші свята – Різдво

Другі свята – Йордан (Водохреща)

завинути – загорнути

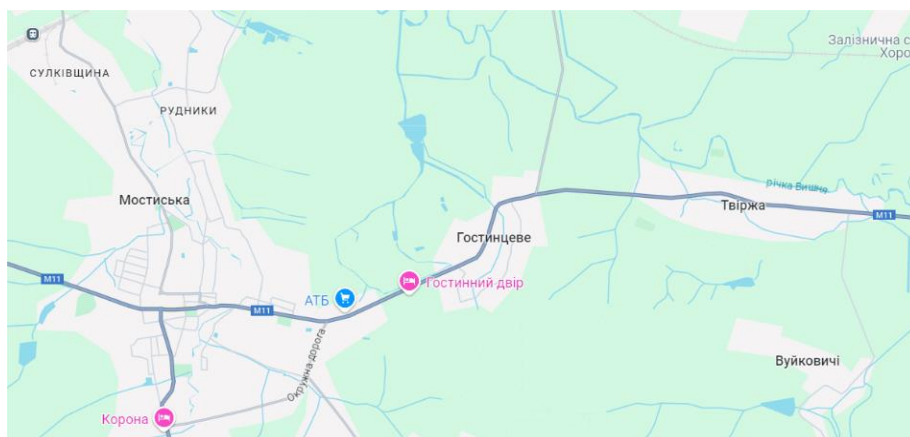
колотовця – пристрій для розминання картоплі

колотити (бульбу) – м'яти (картоплю)

хлоп – чоловік

ябко – яблуко

Отже, аналіз фонетичних, морфологічних та синтаксичних особливостей говірки села Гостинцеве дає підстави стверджувати, що вона належить до наддністрянського говору галицько-буковинської групи південно-західного наріччя української мови.

Інформатор – Поцілуйко Зеновія Андріївна, 1954 р. н., освіта – 10 класів

Про весілля і особисте життя

з чо^уло^ув'іко^ум йа по^узна^йоми^елас''і на за^вод'і /та ми с''і знали не^н р'ік не^н два/ але^н не^н зве^нр'тали на то уваги//йа ка^зала во/ хто за не^гу ви^йде^н зам'іж /о то буде^н ма^у/ а до^у чо^го^у то йа ка^зала / йа не^н зна^йу/ ну але^н / ў іден ч'ес/ ў с''імде^нс''ат' с''омо^уму ро^ц'і в'ін ме^нн'і ка^за^у йа с''і буду^же^нни^у/ ну та і// а йа ўже мала л'іта/ йа ўже мала два^ц'і штири рок'і/ то^у то йу так'е було^у// ну та йа с''і со^угла^сила/ в'іс''іл'е ў нас було^у/ два дни в'іс''іл'е було^у ў Радени^чах/сам в'ін йе з Радени^ч/ ў о^дин ден'/ ў йну су^боту було^у ў Радени^чух/ а на дру^гу су^боту було^у ў нас / в се^нлі// там йіхали ми а^утобусо^ум/ ку^лис'' так йіхали а^утобусо^ум/ дали нам а^утобус з ко^улгоспу// на дру^гу су^боту йіхали з Радени^ч/ а то^у те^нпер с''і/ а ми ко^ули йа йіхала до^у Радени^ч ма^ши^но^у/ а пот'ім зв'іти з Радени^ч йіхали ма^ши^но^у/ йа на ма^шин'і йіхала/ хустко^у с''і зави^енула/ то ў нас було^у в'іс''іл'е// та і ми ту/ в'ін ў нас в'ін п'ішо^у до^у нас за з''ет'і/ хот' ў нас ше були/ брат бу^у не^нжо^унатий і се^нс^тра/ ну але^н се^нс^тра жи^ла о^укремо^у/ бо во^на жи^ла з нашо^у ба^бо^у/ ма^мино^у ма^мо^у/ ми жи^ли/ на^жили ми т^ро^йі д'іте^ні/ ўс''і дон'к'і/ ну а хлоп йе хлоп/ хт'і^у сина може^н/ може^н шо/ та ну перша було^у то/ друга з нервами/ ну а третий/ а трето^уйі було^у то^у зис^лаб на ро^убот'і/ зис^лаб та/ ска^зали їму до^ун'ка/ бо^у те^нпер уз'і/ ту ўс''і зна^йут хлопчик д'і^учинка іміа да^йут/ а ко^улис'' того^у ми не^н знали// ну але^н було^у так'е мо^уйе не^нўдале/ чо^ло^ув'ік тро^ха пи^у/ наш тато^у пи^у/ тро^ха і рук'і про^ус''т'іга^у/ ну але^н дот'і пок'і д'іти тро^ха не^н по^уви^еро^устали не^н по^уч'ели ме^нне шко^удувати/ по^уч'ели гу/ не^н раз с''і за^би^ра^у/ але^н а пот'ім про^ужи^ла де^нв'іт'на^ц'і рок'і^у з ним та і ўс''о/ д'іти вчи^ли^с'і і за^бра^ус''і/ ну але^н д'іти по^уви^еро^устали/ дон'к'і по^уви^еро^устали / по^уви^ехо^удили зам'іж/ а ба^ба ўнук'і с''і до^уче^нкала/ с''і те^нпер т'ішу/ бо^у м'і ўнук'і шко^уду^ут/ хо^д'іт до^у мене^н/ ну те^нпер жи в'ііна/ то тро^ха йе зле/ бо^у май^у три з''ет'і/ пра^ц'у^ут/ зах'ішчайут/ шо ма^імо^у зро^убити//

Різдвяні свята

о/ Різдво то було/ дуже с'ї че^нкалоу їго/ боу на Різдво прино^усили доу хати со^улому/ а то дл'а д'їте^нї булоу шос''/ н'е// коул'їдувати ми хо^удили/ хоч нам заборо^ун'ели/ але^н ми по сво^уїїх хо^удили/ куп'їу назби^рали/ боу шо коу^лис'' да^вали/ дес'їт' ко^уп'їйо^ук/ пїат' ко^уп'їйо^ук / то були грош'ї/ то були грош'ї і за них шос'' можна булоу купити// і ми коул'їдували та ко^же^н раз/ хоч наша церква була закрита/ але^н ми шос'' трошка хо^удили/ але^н пот'їм йак закрили зо^ус'їм/ тоу ўже ўс''о/ тоу хо^удили доу Мо^устис''к/ то бат'к'ї хо^удили нас їу так не брали/ то три к'їлометри і во^уни нас не/ ми с'ї бо^уїяли троха знаїти/ боу то / то була школа// зара ви^екли^екали до нас до ўчите^нл'ско^уїї на^казували/ бити н'е/ ну але^н на^казували нас// Різдво булоу дуже ве^нселе/ дуже/ боу коул'їдували/ хо^удили ми з хати до хати// ми/ пот'їм// ўже і школа дал'ше/ ўже і Мо^устис''ка і на ро^уботу їа хо^удила/ але^н булоу дуже ве^нселоу// ми прихо^удили во перша зм'їна була/ тоу так/ а друга зм'їна/ з друго^уїї зм'їни при^еїшли/ тоу там доу ко^уго приїшли остан':ї коул'їдувати і ми доу рана хо^удили/ до ко^жно^угоу їшли/ їїсти с'ї не^н хт'їлоу/ ну але^н мус''їли хо^удити/ боу ко^же^н хт'їу / жиби ў ко^жно^угоу по^укоул'їдували і буў так'її звичаї і пот'їм на церкв'ї хо^удили коул'їдувати/ хоч то на церкву/ зби^ералис''ї ми/ о^удні з їнойї сто^уро^уни/ друг'ї з друго^уїї сто^уро^уни і хо^удили коул'їдувати//

Го^утували два^наїц''ї страў/ хот' то ў нас ва^рили^е ка^пусту з фа^солиў до^укупи/ але^н то с'ї рахувала ка^пуста/ фа^сол'ї/ гри^би були/ ма^чка/ го^лубц''ї/ уз^вар буў/ хоч наш коу^лис'' уз^вар буў / ва^рили^е їабка і ва^рили^е груш'к'ї/ то ц''їлії/ а то^уд'ї че^нре^нз ситоу так'е ви^едушували/ шо^би не про^упало/ шо^би то не про^упалоу/ во^уно дуже ф^аїне булоу/ та// ми були ма^лийї з б^рато^ум/ а йак ми були ма^лийї/ їа^линку стави^ели/ їа^линку на табу^ретку/ боу хата була ста^ра і на їа^линку ставили в ку^т'ї так/ боу не^н булоу так м'їс''ц'ї і с''в'їчк'ї були спраўжн'ї/ так запи^ехалис''ї/ бат'к'ї їшли там на ве^нч'їр'н'ї/ на по^уве^нч'їр'її/ а баба наш'ї за^св'їчувала// тату/ то ми так тихоу с'їд'їли/ то спраўжн'ї с''в'їчк'ї/

во^уни так пахли/ то с[']і с[']в[']ітило^у/ то було^у інте^иресно^у// іграшк[']і давали/
іграшк[']і дуже^и гарнійі були// тато^у купу^вва^й ти бамбул[']к[']і/ але^и ше ї цук[']ерк[']і/
во^ур[']іх[']і/ то вс[']о ў зо^уло^утийі папери зави^евали і в[']ішали// ну а пот[']ім ми то
ро^зўйезували/ брали/ т[']іши^елис[']і/ було^у інте^иресно^у// те^ипер йуж гарно
йа[']лінку ўбе^ррут і те^ипер б[']іл[']ше^и і штучнійі те^ипер ку[']пуйут/ бо^у наїт['] і не^има/
по^упробуї ку[']пити/ в се[']л[']і там сосни/ але^и те^ипер ў нас і не^има/ ко^улис['] ў
мага[']зинах про^удавали/ ко^улис['] буў ме^ел[']ній мага[']зин і пере[']д новим ро^ко^ум
були про^удавали йалин[']к[']е/ хоч с[']в[']ата були аж шосто^уго^у/ але^и на новій р[']ік ми
ўже йа[']лінку/ купу^ввали йа[']лінку при^ено^усили до^у хати//

Страви

Голубц[']і/ бул[']ба то^уче^ина з гречко^уў то була/ пл[']ацк[']і пе[']к[']ли/ а на
Бого[']йаўле[']н[']:а/ де[']в[']ітнаїц[']іто^уго^у/ то^у варили гри[']би/ але^и во^уни с[']і/ ма[']чка
заси^епалас[']і гречко^уў/ була густ[']іша/ але^и ў нас б[']іл[']ше^и з бул[']би терто[']йі були
голубц[']і/ а б[']іл[']ше^и була бул[']ба то^уче^ина і до^удавалас[']і тут/ ну та йак на
пир[']іг//

-А чому Ви тепер не робите такої мачки з гречкою?

Ну йа там знай^у/ чос['] те^ипер ми на друг[']і с[']в[']ета/ а йа пам[']ітай^у/ то^у
грушчи[']не[']к[']і ми пе[']к[']ли/ то груш[']к[']е/ така була грушка пуста/ ко^улис['] су[']шили
ў пйецу/ насу[']шили грушок/ перш[']і с[']в[']ета пе[']к[']ли пл[']ацк[']і/ а на друг[']і с[']в[']ета
йуж пл[']ацо[']к тил[']ку не було^у/ то^у мама пе[']к[']ла груш[']к[']е/ ми варили груш[']к[']е/
пот[']ім тої узвар ми давали до^у ко[']мпоту/ а груш[']к[']е ми пе[']ре[']мел[']ували з тими і
мама так[']е ро^убила йак бул[']к[']і з грушками/ ну во^уно було^у дуже^и смач[']не

- А капуста, капуста, як ви варите капусту? Розкажіть.

Ну ста[']й[']у ка[']пусту/ капуста с[']і варит/ та во^уна кваше[']на/ ну йак та[']ку/ але^и
на с[']в[']ета/ то во^уна йе кваше[']на// ста[']й[']у ка[']пусту/ капуста с[']і варит/ до^у
ка[']пусти до^удай[']у бул[']бу і во^уна с[']і варит/ пот[']ім заси^епай[']у пшо[']но/ во^уна дал[']і
к[']іпит// йа йак на с[']в[']ета ка[']пусту/ капуста хоче[']и с[']і вивари[']ти/ а фа[']сол[']і

ва|риц": і о|к|ремо/ а потім бе|ру ту ко|ло|то|уц"у/ шо ко|ло|чу/ шо то|у|чу |бул'бу/
то|у ко|ло|то|уц"у| добре| роб|ю/ ко|ло|чу п'і|хоту/ |роб|ю |ї| як |мачка/ та|ка |як
п'у|ре/ на п'у|ре// то ви|ко|ло|чу|ю |добре| і то|д|і до|да|ю/ ка|пу|ста с"і |звар|ит/
ка|пу|сту ко|ло|чу і ту|ди до|да|ю то |с"о до то|ї// ко|ли|с" та|ку ка|пу|сту |ї| нас
ва|рили |як бу|ї |похо|ро|н/ то |ї| нас ва|рили| ка|пу|сту і |кашу| |пшо|н'є|ну/ ва|рили|
|кашу / да|вали |ї| п|єц і во|на пе|к|лас"і і то |ї| нас бу|ї |похо|ро|н// п'і|с'л|а
|похо|ро|ну н'і|як'і на сто|л'і н'і|чого| не |було|/ бу|ї |чис|нак/ с'і|л' і ка|пу|ста/ і
|каш'і// |каш'і| мас|ти|лас"і |масло|м/ ото |було| |ї| нас/ то та|к'і| бу|ї |звичай| |до|ўго|
|до|ўго|/ дес" до|у/ на|пе|ўно| до|у в'і|с"і|мде|с"ат' |п|яти| в'і|с"і|мде|с"ат' |шост|і| р'і|к/
о до|у |того| |ї| нас |були|// а потім вже по|ч|али ро|б|ити та|к'і/ там боршч чи
бул'йон/ ота|к'е во/ і за|кус|к'і |ї| нас/ |але| |ї| нас за|кус|ку |ю по|ч|али/ во та|к ку|п|і|
ко|уба|си і та|к по|у |дро|го|му і та|к пи|ш|ли/ шо да|вали/ а та|к |зразу |як ми во |мали/
то|у та|к н'і|чого| не| |було|/ ка|пу|ста/ |каш'і/ по|маш|че"на і |трош|ка |цукро|м
по|сипана/ то бу|ї та|к'і| да|вали/ та|кі'і |звичай| бу|ї |ї| нас// а те|п|ер |юж |накше|
те|п|ер |ю |ї| не| |роб'іт/ |але| хто |роби| то та|к'і| |б'і|л'ш//

Великдень

- *Вже каші ніхто не робить, ні капусти. Добре, а тепер розкажіть про Великодні свята.*

Ну ве|ли|кодний| с"в'єта та|к |само| с"і че|кало|у/ то |паска| с"і пе|че/ |ї|ї|чка
с"і ва|р'єт/ |мн'єсо| ва|риц":і// |є| |варе|но|ї| |мн'єсо| і |є| та |як |шинка і |масло|/
бурачк'є/ сир ви|душуй|с"і// ко|ли|с" |була| сво|ї|а ко|ро|ва/ то|у сир ви|душуй|с"і
на |марл'у і круг|лен'к'і| |роб|ис"і// та|к'і| |соле|ний сир// та|к'і| |роб'іт/ те|п|ер |їже
по|у |це|рк|вах ми |ходимо|/ те|п|ер |б'і|ше |є// А ко|ли|с" |було| ве|се|л'і|ше/ бо|
то|му шо |коло|у |церкви| |б'і|л'ше |бавили|с"і га|ї|ї|к'і/ з |церкви| ве|ч'і|рн'і ро|б|или/
во на|їт' че|т|верта го|ди|на/ а потім |с"і| |л'уди ви|хо|дили// |ї| нас була та|ка го|ра/
з го|ри |нади|ї/ то те|п|ер |як бу|дино|к кул'тури по|ста|вили/ то|у та|ка |стежка і
|коже|н зл'і|та|ї// та|к'і| |хлопц'і| |старший| мужч|ини |ж'і|нок |брали і з го|ри |нади|ї

злітали// на дзвоніці"у л'ізли/ дзвоніли/ с"п'івали// ну те"пер йе/ але" ўже ни/
чос" во"но б'іше" так зане"хайіс"і/ а так то" було"//

Історія будівництва церкви

- *Тепер розкажіть, як будували в нашому селі церкву нову.*

Ми ўс"і хо"дили / наша церква була закрита/ в"іс"імде"с"ат вос"мо"му/ ў
шизде"с"ат" п"ято"му роц"і ў нас закрили церкву дес" ў шизде"с"ат" першо"му
роц"і закрили церкву і ў нас церква була закрита напе"но" п"ят" рок"іў// і
о"дно"го" дн"а л"уди йшли з ро"боти з Мо"стис"к і ў нас со"л"дати в"ідкрили
церкву// ну л"уди приле"т"іли і не" дали/ жиби во"ни зайшли до" церкви// ну
во"ни ўс"о думали/ жи там йа"к"іс" склад буў/ а то н"ічог"о не було"/ то була
церква/ просто" закрили і там ўс"і рушник"і/ то ўс"о старе/ але то ўс"о було" ў
церкв"і вис"ілу// і не дали л"уди/ л"уди пот"ім зро"били кл"уч"і о"кремо" і
хо"дили са"ми в"ідпраў"л"ели/ бо не" можна було"// а то со"л"дати при"йіхали/ бо ў
нас була/ ну сад"ік буў/ там де будино"к кул"тури сто"йіт/ там буў сад"ік і во"ни
там були// довго" во"ни не" були/ йа"кос" так р"ік/ то ну ў нас ту були і во"ни
зразу ка"зали/ шо во"ни не" зайдут/ то"му шо во"ни думали/ шо то йа"кііс" склад//
ну і ми хо"дили/ хо"дили / пот"ім в"іс"імде"с"ат вос"мо"му роц"і по"зволили/
по"чали в"ідкри"вати церкву// і ў нас на че"тверто"го" грудн"і на В:еде"н":і
в"ідкрили церкву// ну і ўс"о було" добре"/ але" пот"ім по"чаўс"і/ греко"
ка"толик"і/ право"слаўн"і/ то і по"чало"с"і по"че"р"гово"// ну і ми по"че"р"гово"
по"че"р"гово" та і ми за"думали ми право"слаўний/ за"думали стави"ти церкву//
б"іл"а церкви/ так при"йіхаў до" нас/ о"с"в"ітили ми кам"ін"/ в де"в"іносто"
д"руго"му роц"і і при"йіхаў до" нас д"ідо"/ ну в"ін да"ваў план// ну то" ў нас було"/
к"іно" можна було" запи"сати/ йа"г"би каме"ра була/ то би" можна було" запи"сати/
йа"к во"ни не" да"вали нам м"ір"ети шнуро"к// д"ідо" там заби"ваў колишк"і/ а
во"ни то"ти колишк"і вит"егали/ не" да"вали// ну то" не" можна було"/ але" во"ни
то ро"били/ ну але" з тру"дом д"ідо" зро"биў і л"уди рил"ами/ йа"к"іми ж"інк"е/
ўс"і ко"пали фундаме"нт// а на церкву фундаме"нт/ са"ми знай"те" не" мален"к"і/ і

викоупали/ то в'ід рана дес" можеи до шостоуї години/ до с"омоуї години
вечура/ то буў серпеи'н'/ то викоупали фундамеи'нт// викуупали фундамеи'нт/
поуч'ели бити/ поуч'ели нашийі параф'іїани нам пе'реи'шкоуджати// поуч'ели
ходидити//

-Греко-католики?

Грекоу католик'і/ та/ поучали нам с"в'ітлоу викл'учати/ боу були електрик'і/
йак'і с"в'ітлоу викл'учали/ алеи трактоуристи тракторами с"в'ітили і ми доу
рана били тої фундамеи'нт// а пот'ім ми мус'іли ди'журити/ тоуму шо наш'і
грекоу католик'і рихтували/ шоби ацеи'тон/ тої амон'ак ўл'ети/ шоби неи дати
стави'ти церкви// ну алеи ми ішли вечурум/ моулоудийі ішли/ алеи пот'ім ми
на роботу ходили/ то наш'і бат'к'е/ паличку ў рук'і і ц"ілу н'іч доу рана
деи'журили колоу церкви// пот'ім поуч'ели ми ставити ту церкву/ ўже ми
ходили поуче'рговоу/ воуни там ўсе/ йак п'іст приходуїс"і веи'лик'і п'іст/
воуни з нами воуїували// ўсе йім булоу шос" неи так// ну поу селах можеи булоу
накши'а а наш'і/ наш'і неи хт'іли воуїувати// так'ійі були л'уди/ ў так'іх поу
селах неи булоу/ ну воуни ўсе воуїували/ шос" йім треба булоу/ тоу а пот'ім ми
пе'реи'шли на Спаса ми пе'реи'шли там/ ше була неи вик'інче'на/ алеи ми
пе'реи'шли доу тойі ноувоїі церкви// і так ми в'ітпраўл'аїмоу/ церква прибрана/
ўже ўс"о// воуни соуб'і ход'ат доу церкви/ ми соуб'і ходимоу доу церкви і ми ўже
ни// воуни ўже з нами с"і змирили/ боу т'і/ жи најб'іл'шеи виступали/ тутти с"і
ўже і змирили// ў нас буў меи'с'іїний хрест/ воуни тої меи'с'іїний хрест поур'ізали
на куск'і// поур'ізали на куск'е/ ми казали йім вид'ати тої хрест/ ми би були іго
на цвинтари/ то ж меи'с'іїний буў хрест/ йакіі ў триц"і пїетоуму роц"і іго ту
ставили/ ну в'ін там но трошка буў// а воуни поур'ізали/ беи'зопилоу воуни
поур'ізали тої хрест// воуни казали/ шо воуни спалили/ а чи то праўда/ жи воуни
спалили ми неи знаїмоу// алеи ми йу маїмоу церкву/ воуни соуб'і ход'ат/ ми соуб'і
ходимоу // хоч стара церква воуна йе наша/ воуна ўже майі триста ш'іздеи'с'ат
пїат' рок'іу воуна майеи// воуна йе стара/ ну алеи то так'ійі були/ йе так'ійі

на|воч:ик'і/ жи |були |проти і |ўс''о// бо^у то не^и |треба/ |церкву н'і|коли не^и |треба і с''в'і|шченикам не^и |треба во^уйу|вати//

- А в котрому році перейшли в нову церкву?

На но^уву |церкву/ йа не^и |знайу |ў йа|кому то |роц''і ми пе^ире^иїшли// |дв'іста

- Дві тисячі третій?

|Може^и і |ў |трет'о^уму// Йа не^и |знайу/ |ў йа|кому то |роц''і |брали шл'уп/ хто то браў |першій шл'уп//

-Ну, коли моя мама в дві тисячі третьому виходила заміж, то вже в новій.

|Але^и |церква ше |була не^и ма|л'ована/ н'і н'і|чого^у// ну дес''/ на|пеўно^у/ |ў дво^ух|сото^уму |роц''і/ на|пеўно^у |може^и і//

-Тобто десь вісім років будували церкву?

Та та та/ |церква с''і |дуже^и |фаїно^у буду|вала//

-А то люди самі будували, не майстри?

Н'е/ н'е/ маїст|ри зо^у се^ила |були// ми ва|рили/ по^у |дес''іт' л'у|де^иї ми ва|рили |їїсти і во^уни/ шо би не^и ро^убили |коло^у |церкви ми ва|рили/ да|вали// |дере^иво |ў нас на|приклад^т/ |липу |брали/ ве^ир|бу зр'і|зали// |липу не^и |ўс''у/ но |але^и ми |мали ми давали// і |верби |р'і|зали/ шо |треба/ бо то риш|тоўку ро^убити/ сто^уў|пи то |ўс''о/ то |ўс''о маїст|ри |були з |нашо^уго^у се^ила// |ўс''о маїст|ри са|мі^и ро^убили// і п'ід|логу і |ўс''о/ ну те^ипер |йуж там |пот'ім бру|к'і|ўку/ так'е|вово/ то то// а |ў нас са|мі^и/ са|мі^и |л'уди буду|вали/ нам н'іх|то не^и по^ума|гаў// нам де^ир|жава не^и |дала н'і ко^уп'і|к'і// |наші^и пе^инс'іо^унери/ бо^у ми |йа|раз/ то^у дво^ух|сот/ то де^ив'я|носто^у де^иў|їятиї/ |шостії/ то^у |йа|раз ро^уботи так не^и |було^у// за|води/ за|вод^т с''і за|кри|ваў// за|вод^т с''і за|кри|ў |ў де^ив'і|носто^у |пйето^уму |роц''і |йа |ўже не^и хо^удила так на ро^уботу// то раз на |тижде^ин' ми там хо^удили/ шо |йа мо^угла |дати// та во |мама |мала |пенс'і|ю і так |коже^ин |м'іс'іц' |пйет'/ |треба |було^у/ хо^удили зби|рали і ми так хо^удили/ ну |трошка по^у |селах/ а Мо^ус'тис''ках хо^удили/ так|вово по^у |селах ми |трошка

поузби|рали// боу то |цеглу |треба |булоу і |бл'еху і то ўс''о/ і нам н'іх|то н'і|чогоу не^и
даў// ми своу|йіми |силами поу|ставили |церкву/ |спонсоуриў ми |дуже^и не^и |мали на
|церкву//

*Записала Бенко Анастасія
студентка групи ФЛУ-23 (2024 р.)*

2. Алфавітний реєстр мікротопонімів (взірець):

с. Данілово

(Хустський р-н, Закарпатська обл.) з 1995 р. і до сьогодні

с. Данилово, Данилово - 1983 р.

Huzthokna - перша згадка про населений пункт

Об'єкт	Назва
ріка	<i>Ба́йловка</i>
глибоке місце на ріці	<i>Ба́йловський Прова́л</i>
вулиця	<i>Ба́йлово</i>
автозаправна станція	<i>Бензокантора́</i>
берег	<i>Бе́рег Ме́льника</i>
хрест	<i>Білий Хрест</i>
джерело	<i>Бурку́тне</i>
озеро	<i>Ве́рхнє О́зеро</i> (утворилося на місці соляних шахт)
долина	<i>Ві́льшанська До́лина</i>
млин	<i>Водяні Мли́ні</i>
берег	<i>Восюга́тський Бе́рег</i>
дорога	<i>Вусюга́т</i>
вулиця	<i>Ганда́л</i> (частина, де жили бідні)
урочище	<i>Ганда́лас</i> (названа на честь двох солекопів, що там жили)
гараж	<i>Гара́ж Садорадго́сна</i>
кар'єр	<i>Глі́няний Кар'є́р</i>
поле; урочище	<i>Гардага́т</i> (названа на честь двох солекопів, що там жили)
дорога	<i>Гардага́тська Дороба́</i>
станція	<i>Дани́ловська Стан́ція</i>
стежка	<i>До Ку́палі</i>

Об'єкт	Назва
стежка	<i>До Млина</i>
стежка	<i>До Попá</i>
стежка	<i>До Ропí</i>
дерево	<i>Дуб Кóло Старóї Цérкви</i>
поворот	<i>Кóло Темитóва</i>
поворот	<i>Кóло Цérкви</i>
вулиця	<i>Королівство</i>
ліс; місце, де ростуть гриби	<i>Королівська Хáща</i>
поле	<i>Королівське Пóле</i>
потік	<i>Лáзівський</i>
базар	<i>Малій Базáрчик</i>
орне поле	<i>Малі Óрні Поля</i>
церква	<i>Миколáївська цérква</i>
долина	<i>Мóчар</i>
перехрестя	<i>На Золотарьóво</i>
перехрестя	<i>На Крайниково</i>
перехрестя	<i>На Шáндрово</i>
озеро	<i>Нíжнє Óзеро</i> (утворилося на місці соляних шахт)
кладовище	<i>Новé Кладбище</i>
сад	<i>Пальмéнний Сад</i>
парк	<i>Парк у Цéнтрі</i>
місце для купання	<i>Під Бéрегом</i>
ожинник	<i>Під Михайлюкóвим Бéрегом</i>
чорничник; суничник; малинник; сіножать	<i>Під Хáщов</i>

Об'єкт	Назва
місце для купання	<i>Пляж</i>
орне поле	<i>Позáду Піити (ім'я господаря)</i>
хрест	<i>Правослáвний Хрест</i>
роздоріжжя	<i>Роздорúжжя</i>
вулиця; криниця; яма	<i>Ропляна́ (вулиця, якою возили ропу, - рідку сіль)</i>
ферма	<i>Са́дорадогосп</i>
озеро	<i>Серéдне Óзеро (утворилося на місці соляних шахт)</i>
печера	<i>Соляні Печéри</i>
кладовище	<i>Старé Кладбище</i>
непридатна земля	<i>Старé Пóле</i>
лаз	<i>Татáрський Лаз</i>
площа	<i>Центра́льна Пло́ща</i>
кафе	<i>Чайна́</i>
міст	<i>Че́рез Пóтук</i>
присілок	<i>Ша́ндрово</i>
вулиця	<i>Яйцьово</i>

Записано від:

Дудаи Христини Василівни, 1949 р.н.

Професія

економіст

Освіта

вища економічна

Національність

українка

Час проживання в цьому населеному пункті:

з народження до заміжжя (орієнтовно 20 років)

Записала: студентка Бучок Катерина Олександрівна (ФЛУ-24) 25 липня 2022 р.

3. Зразок аудіозаписів:

Аудіозаписи (приклади) подані на google-диску Лабораторії діалектологічних та ономастичних студій ономастичних Львівського національного університету ім. І. Франка

Доступ до повних файлів за покликанням:

4. Зразок відеозаписів:

Відеозаписи діалектних записів студентів репрезентовано на youtube-каналі Лабораторії діалектологічних та ономастичних Львівського національного університету ім. І. Франка.

Доступ до повних файлів за покликанням:

5. Зразок затранскрибованих текстів:

Зразок А (Говірка с.Залужжя Яворівського району Львівської області надсянського говору південно-західного наріччя)

Записала: Лупул Христина, студентка групи ФЛУ-22 (2021 р.).

Інформатор – Ціпівко Катерина Миколаївна, 1933 р.н., освіта – 2 кл.
Народилася і проживає в селі Залужжя Яворівського району Львівської області.
Працювала в колгоспі.

Розповідь про своє життя (уривок)

на Мури^єни їно ни їдем спати / п'їшли'смо гет до 'него до^у йо^уго
|дому / а там но би^у / |било |л'їшко за п'їецом і п'їец // п'їд^т в'їк'ном би^у
бо^ум|бетил' / Лаг^{но} ўз"аў стару Лаг^{ниху} / сво^уй^у |маму / з'в'їт:и^є на т'риман':а
// стар^а |била п'їд^т в'їк'ном на бо^ум|бетли // Га^{нун'а} з^є Лаг^{ном} ў |л'їшку /
то|ди во^уни з^є |л'їшка |вил'їзли на п'їец / а нас ў |тоїе |л'їшко // та'ї а ў
ни|д'їл'у в'їн п'їшоў на |ферму // приг^{наў} |кон'ї // Га^{нун'а} с'а по^ўби|рала //
|т'її |ба|кеш'ї на |ф'їру // по^уйїхали во^уна / ше т'ї |кур'ї купу|вала // а йа
зварила |туїу |бул'бу / зам'їсила'м / бо йа то ўс"о ў|м'їла // н'їж^ш во^уни / і
бо^урш'чу зварила'м тако|го |пол'ско^уго^у рїд^ткого / пи^єро|г'їў наро^убила'м /
наск'вари^єла // в'їн п'їшоў до ко^умори при^єн'їс сви^єнини // |зара ба^{н'ак} та|кїї
ал'ум'н'овїї по^ускла|дала |т'їїї пи^єро|ги / п'їд^ткицкала // ўс"о |тепле ўс"о //
во^уни при^єйїхали / а Га^{нун'а} / а-га-га-га / йа|ку госпо^удин'ку |майу о-го-го-го /
йа|ку йа госпо^удин'ку |майу / та'ї за |т'їїї пи^єро|ги / на|сипала тих пи^єро|г'їў
// Лаг^{на} нагуду|вала / |того^у бо^урш'чу // то|ди ўз"ала га|зету / ти^єх пи^єро|г'їў
су|хих ни^ємашче^нних |к'їл'ка ми^{н'ї} зав'їнула / і ми з^є Гри^нем йуж^ш с'а
зби^єрайем на Мури^єни їти до |нашого |дому // ми заїшли / йак |била та
Ви^єна|рева ми^єжа / ту|во за Гос|тинцем / а |ц"отка |Паз"а їде з^є Мури^єн'їў //
йа |кажу |ц"отка / а де ви хо^удили / а во / |тато ў|мерли і йа хо^удила по^у
Па|ран'у / по^у |маму мо^уй^у / бу |тато ў|мерли //

Зразок Б (Говірка с.Заболоття Чернівецького району Чернівецької області буковинського говору покутсько-буковинської групи південно-західного наріччя)

Записала: Іліка Ольга, студентка групи ФЛО-21 (2022 р.).

Інформатор – Лутанюк Олексій Васильович, 1930 р. н., освіта 4 кл.

Будівництво хати та входи

п'ішоў в'ібраў план // Пос'ігу'р'іл'ниц' о'дин / шо в'іда'ваў п'лани / таї // а
цей ку'сок зе'м'л'і / ту'то о'цей / це панск'е 'було зе'м'л'а н'іби / коли тако'ўо / таї
йа це'й'ўо кусок / 'ўидиш / в'ід ц'ого'ўо / цей 'ў долину п'росто за'р'іш'жа / таї // таї
йа тут тако з'є цим / ну то не да'вали / п'хали до 'купи то / то / з'найеш / 'ў се'ло /
з'гушчували моц се'ла // а йа 'йакос з ним бу'ў зна'комий / то / п'ішоў зда'ў 'ўс'і
дош'ки / 'були сторожи'нецк'і / 'ў Стор'жинци // таї пі'шоў да'ў план / а в'ін да'ў
план та'мо / а 'ўже по'тому т'і д'руг'і пост'ройіли // бо Олип'чук о'дин прий'шоў
ме'н'і роз'водити на 'хату / таї 'кажут / 'л'іпше'н гн'іі в долину лег'ше во'зити / ч'им
дого'ри // таї // а тої по'тому прий'шоў / таї шос 'гаркав'си зо мно'ў / 'каже / йа
бе'ру план / 'кажу / бе'ри / до 'д'ід'ка / к'і'р'ницю в'ікопа'ў / с'тайн'у пок'ла'ў / ус'о
// 'кажу / бе'ри / то'б'і т'реба // а в'ін хо'т'і'ў / 'дума'ў / шо йа шос йо'му дам / бо 'ў
тої час во'ни б'рали // це 'моя 'хата / йа не 'майстер / але 'брат':а прий'шли / таї йа
до'бу'ў са'ман // са'ман / ца / г'лина / з'найеш // йа зро'би'ў / таї 'брат':а / таї о'дин
Григор'ак / ту'то / з'є Бро'уск'івц'і'ў / старий тої / ту'то / де кап'лич'ка 'генде'н / ту'то
/ Та'нас'ії Григор'ак // в'ін крини'ці ко'па'ў / тако // а йа пі'шоў / 'вуйко'ў / ви 'годн'і
// йа / 'каже / п'рийд'у то'б'і / але йа ро'бити не 'годе'н // от уг'ла в'іве'сти / з'найеш
/ отак'і'во // таї то в'ін не // а то брат':а / п'йет' брат'і'ў прихо'дили / ш'тири / а от
чу'жих у 'мене'н прихо'дили / таї прий'шли / таї буду'вали / змуру'вали / а по'тому
/ збуду'вали / тато / йа не бу'ў / таї тато / таї вер'х зро'били / таї отак / 'т'аж'ко
буду'вати 'було / не'легко // а ш'е при том / шо ш'е з'найеш йа ма'ў // ди'виси шо
// да / 'ў п'і'єс'ет де'в'ят'ім 'роц'і п'ішоў Глиб'чук / бу'ў там / таї ро'би'ў к'лаку / 'ў
'дервов'і // а йа в'і'шоў / таї тако 'дере'во пар'нуло і йа ур'ва'ў 'ногу // по'тому
ск'лали / п'ішоў 'ў бол'ницю / то ш'е не 'було ма'шини / 'ф'іро'ў в'ід'везли ме'не
'веч'і'ром // а по'тому 'через' три 'м'іс'ац'і п'ішоў / таї п'ішоў 'ў кол'госп дес / таї

на кости́л'ах з'і́йшоў / та́й зач'е́пив'си за г'линву / со́лому т'агали / зач'е́пив'си /
впаў / з'і́рваў ш'е раз^с // то лиш з^с цейі но́ги ку́сок к'істки до́бавили / та́й к'лали
там / ро́били опе́рац'і́ю п'ід^т нар'ко́зом // вс'о маў // дв'і йазви жи́елуд'ка маў //
а те́пер на с'тар'іст' / то́му два ро́ки / пр'і́рва // вас" су́с'ід^т / Б'роска / ро́биў
ме́н'ні опе́рац'і́ю //до́бре // мо́лоді́ Б'роска // да / ро́биў ў'ході́ні // та́ж^ш йак //
та́ж^ш га́й / за́кликаў то́й / то́й / то́й / то́й / л'уди / кот'р'і по́магали / ро́били // та́й
зро́биў ў'ході́ні / за́кликаў му́зиканта / та́й 'було // йа́й ў'ході́ні / ў'ході́ні
ро́биў// та́й ро́биў на п'енс'і́ю і́шоў / п'роводи / 'було п'і́ес'ет' пар / 'му́зика //
па́латку // ту́то / на о́град'і / па́латка 'була / 'му́зика 'була / зро́биў п'роводи / а
са́м'і с'во́йі / фа́м'і́лі́я та́й ма́й т'ро́хи л'у́ді́й / та́к'е //

Зразок В (Говірка с.В'язівки Коростенського району Житомирської області середньополіського говору північного наріччя)

Записала: Голуб Анастасія, студентка групи ФЛУ-21 (2022 р.).

Інформатор – Якимчук Лідія Григорівна (дівооче прізвище Панасюк), 1937 р.н., освіта – 10 класів, закінчила Київський технологічний інститут легкої промисловості (з 1999 року — Київський державний університет технологій та дизайну), спеціальність – економіст. З 1959 року проживає у м. Малин Коростенського району Житомирської області.

Спогад про Чорнобиль

Чор¹нобел' // Чор¹нобел' / коли на на¹чаўс'а / д¹о йа ¹помн'у шо йа по¹йїхала до ¹матер'і го¹рода ко¹пат' // і ¹ноч:уїу / це дес' було без п'ат¹надцати два / та¹к'її ўзриў по¹шоў / так ¹ж'ухнуло / от і йа ¹в'їшла на дв'ір / л'їс³ _буў / а по ¹л'їс'ї та¹к'її дим / та¹к'її ту¹ман по¹шоў і¹ ¹дуж^ше ¹доўго ўсто¹йаў / а по¹том ¹ето ¹самоїе / ¹ето йа це ¹помн'у ¹дуже //

Заслання на Сибір і Голодомор 1932-1933 рр.

Шо ¹д'їд по¹мер ў йїїї / при¹шоў із ¹ц'ого з^о _С'їб'їр'ї / а ¹ў ¹хат'ї ¹нашої / ¹хата ¹наша була ¹од:ан:а ¹ц'їм у¹же / комне¹замам та¹ке були називайуц':а / д¹о ¹в'їн шче п'ат¹надцат' к'їлометроў ішоў / були жни¹ва йак¹раз // і п'їдішоў до ¹бабано¹ї сест¹ри // ¹баба си ле¹жала ¹кае йа на ¹лиўц'ї / на ¹лаўц'ї та¹к'їїе були ко¹лис' ¹ши¹рокиїе шо с¹пали // а в':їк¹но с¹тукойе / Крис³т'їна од¹ од¹к'рїї / йа ¹каже ўс¹тала / поди¹ви¹лас'а / ну ¹каже / пока¹заўс'а ме¹н'ї / ¹об^пшем / ¹думаїе цеї ¹д'авол / це не¹чис³та ¹с³ила // об¹рош:її / г¹разниї / об¹борваниї / і д¹ругиї раз ¹каже / д¹а це ж йа тв'її Іван / пус¹ти ме¹не ў ¹хату // йа йо¹го ¹баба ¹ка ўпус¹тила / а в'їн при¹шоў і ¹воши на ¹н'ому були¹ / і¹ од¹ниїе ¹л'енти / бо ішоў // а йак ¹же ти ? ¹каже / йа ¹ноч:у ішоў / а дн'ом / дн'ом спаў / ¹б'їл'а ¹р'їчки¹ ¹воду пи¹ў / ко¹лос¹ки соби¹раў / гороб'їїў йїў і ¹рибу йїў / ¹йагоди соби¹раў // ¹об^пшем ко¹р'їн':е ўс'аке соби¹раў / і так харчу¹ваўс'а ¹воб^пшем и¹ при¹шоў і на ¹бабу г¹ворит / йа це ўже ¹буду поми¹рат'

/ пото́му шо́ йа надломлений / но там во́на шче йї́ ска́заў / шо там сто́йаў
параход о́дин на Ка́наду / а дру́гий на А́мерику // і ска́зали бйе́жайте / м'і́
вас за́веземо / ўс'і́х // а д'ід йї́ говоре́н / йа по́думаў там м'і́ні ба́т'ко / ма́ти /
д'іти / ж'і́нка / йа не по́кину сво́йу ро́д'іну / йа вер'ну́с' // а йак вер'та́ц'а / іди
п'іш'ком // о́то йа п'іш'ком ш'і́с'т' м'і́с'ац'і́ў ішоў / пришоў // а ба́ба го́ворит' /
йак йа пом'ру / д'то ти м'е́не за́везеш на сво́йе се́м'ло і схоро́ниш там ба́л'а
ба́т'ка ба́л'а ма́тер / пото́му шо́ йа ле́то са́мо́е / ну ро́жд'оні́ тут у ц'ом се́м'лі
// а ба́ба го́ворит' / ну до́бриє // по́мер ка́же д'ід' // йа те́бе бу́ду под'праў'ла́т //
ну ти́жен' ба́л'ш'же в'і́н не по́жиў // а то́д'і по́мер / а йа го́ворит' д'та
йак'раз за́вчора / а йа но́ч'у б'і́жу / жни́ва / кру́гом по́кої́н'ік'і́ні / о́це ж
ви́дно це́й Голодо́мор буў // по́кої́н'іки ле́жат / воў'кі́ / со́баки́ / ко́т'ли / во́рони
йї́х кл'у́йут' / а йа ні́чо́го не бо́йус'а / б'і́жу // приба́б'ігла до то́го ў́двер'і
пос'тукала / і на ц'о́го ко́мне́зама ка́жу / да́йте ми́н'і ко́н'і / ну ко́н'ми мо́жу
упраў'ла́т / ў́ме́не ха́з'аї́ніє пришоў і по́мер / і да́тиє ми́н'і / йа вам приве́м'зу
сво́го ха́з'аї́на / а ви / С'і́б'іру пришоў // а в'і́н ка́е / со́бац'і со́бача сме́рт' //
йа д'іт'ки зоб'ралас'а і но́ч'у́ю зноў бе́жу // і зно́ву ви в'і́йут' ц'і́е з'вери / йі́д'ат
л'у́деі / ле́т'іні чорнийе во́рони л'і́тайут / во́б'шем ў́с'ака та́ка́я то́го // приба́б'ігла
/ пі́шла до од́ного д'і́да ў́з'ала во́зика та́кі́ буў на чо́тири ко́леса / і шле́йа
та́ка бу́ла / шо ко́н'а запра́гали // йа запра́глас'а / д'і́да ка по́ми́ла / наў'д'іла і
ве́зу // ве́зу / а там се́ла йе / два к'і́лометри / т'ри // ка́ж / л'у́ди ви́ходит' / і ў́це
ка́же Іван Каленчу́коў із' С'і́б'іра пришоў п'іше́ходам і во́на ве́зе // ка́же
ба́ба ў́ста́йут на ко́л'і́нці / ў́с'і́ Бо́гу мо́лиц'а о́бше́н // д'і́да ви́но́с'ат / ка́е / хто
му́ки / хто ква́сол'і / хто го́роху / хто п'і́рож'ка / хто су́хар'іка о́бше́н ў́с'і́ ми́н'і
ле́жут / ле́жат' і на́ло́жили с'т'і́к'і шо́ йа / при́везла / і захо́ронила д'і́да там і /
про́ходит ў́ремн'а / де́к'і́лка м'і́с'ац'і́ў / а ме́не ў́оўруч визи́вайут
войенко́мат // йа п'і́шла ка́же ба́ба ту́да / а там го́ворат' / ну за і вам йе гро́ши /
а при́шл'али з' А́мерик'і́ні до́лари // а ба́ба го́ворит' / а йа бо́йус'а д'ума́йу мо́це
шче і ме́не хо́чут' заб'рат' у С'і́б'і́р' // л'у́ди ко́ли же́ ж'чеснийе бу́ли // йа ка́е
заш'ла / у ў́йенко́мат / і ка́жу ну чи́та́йте ми́н'і хва́м'і́л'і́йі // там То́мах'те́і / То́ба
/ Та́деі / то ў́же т'де ну і хва́м'і́л'і́йі і ў́се // ну ка́це на́ши́є к'умі́ / це́ ц'і́е шо́ з
д'ід п'і́шоў до́дому / а во́ни по́йі́хали у ц'у́йу ў́Ш'а / у Ка́наду ле́то / ў́ А́мери́ку

// іс³ обшчина собралас'а гроши і прислали д'їду на подаїан'їє // такшо /
друге каут / тооо америқанци але во̀ни ко̀лис' помо̀гали лю̀деї на̀ших
прийу̀тили і заре помо̀у̀гають // не на̀да гово̀рит' //

**Зразок Г (Говірка с.Вільного Волноваського району Донецької області
степового говору південно-східного наріччя)**

Записала: Андрющенко Анастасія, студентка групи ФЛУ-22 (2021 р.).

Інформатор – Полухіна Ніна Власівна, 1937 р.н., освіта – 3 кл.

Весілля (уривок)

х^оде п^арен' до д'і^юч'іни / х^од'ат' / д^ружут' // за^думали поже^ниц'а // во^ни
з^разу при^еходат' до бат'к'і^ю і п^рос'ат' у бат'к'і^ю / ч'і м^ошно приш'л'у сват'і^ю //
бат'ки розри'шайут' / і м^оло^дий приси'лайе сват'і^ю // два л'старости і м^оло^дий при^е
х^од'ат' / догово^р'айуц'а // йак догово^р'илис'а / шо н'е^в'еста согла'шайіц'а // во^ни
т^од'і і^дут' і гу'кайут' бат'к'і^ю йо^го // ну ко^го там з р'ід^н'і ш'ч'е // і ^юйіх то^ді
зас'т'іл'а / сватан'а про^вод'ат' // уже по^сватали / догово^р'илис' / на к^оли ве^с'іл'а
// і так про^ходе в^ремн'а // т^од'і ра^н'іше^н було ве^с'іл'а т'іки в не^н'д'іл'у // не було
/ шоб ^юсуботу / там се^нред не^н'д'іл'і // т'іки ^юне^н'д'іл'у // ^юч'іт^вер нач'інайут' //
при^еход'ат' до м^оло^дої і д^рушки // л'старша д^рушка / це була р'ідна об'і^зат'іл'но
/ а то так'і ш і з^сила д^рушки // ну і при^ход'ат' д^рушки / і р^обл'ат' г'іл'це // г'іл'це
р^обилос'а із цв'іт'і^ю бу^маги / і ве^нлике таке ну от к^оло // м^оло^ді д^аже м^огли
захо^вац'а за сто^лом за йо^го // зр^обили г'іл'це д^рушки це ^юч'іт^вер // на
п'ятниц'у пи^ч'ут' шишки й д^иве^н' // д^иве^н' / це г'ілки / р'іжуц'а так'і / шоб
не^н г'ірка г'ілка була / шкурку обти^райут' хара^шо / і на^м'іс'ат' к'істо кру^те //
ну там по ре^цепту / йа^йіч'ка / л'сахар' / д^оза йакас' со^ди і ^юс'о // і ото зам'і^сили
к'істо // т^од'і р'іжут' на так'і л'енточ'ки / роз^кач'уйут' ч'у^ч'ут' і нач'інайут'
ч'у^точ'ку з^убч'іками р'ізат' // к'істо по^р'ізали і кру^т'ат' на г'ілки / сан^тиметр'ів
с'ем'іс'ат' / м^оже / і до м^етра // ото на^круч'уйут' і л^ожут' // а от ^юмене д^аже була
п'іч' / і с'іч'ас іш'ч'е ста^ноч'ки йе // д'ед ме^н'і пор^обі^ю іс' про^волки // і йа ото
ло^жила було оц'і г'ілоч'ки і к'істо в п'іч'і // і йа ото ло^жу на йо^го д^вац'іт' п'ят'
штук і у п'іч' / шоб не по^гор'іли ш і / шоб кра^сив'і були // р^уку за^суну і ч'уйу
йа^ка т'ім^п'іра^тура // ото напек^ли д^ивн'у і шишки // д^рушки пома^гайут' ну ^ю
суботу то те / то те п'ід^правл'айуц'а / бо го^товл'ац'а / бо на^да ш по^го^товит' ^юсе /
ч'і кат^л'ети / ч'і холо^дец' // ну ^юс'і про^дукти ^юсуботу // а ^юне^н'д'іл'у л^утром

приход'ат' друшки / ну ч'ас / може / у дес'ат' / не^н п'із'н'іше // уд'івайут' молоду
// уд'іли// в'інок тоді ўд'івали/ і фата була довга// оце ш уд'іли молоду / і
друшки бирут' платок такий йакис' хо'рошиї/ повен платок// бе^нрут' шишок/
і їдут' по се^нлі // і їдут' молода іде з старшойу друшкойу впе^нрид'і/ а т'і мен'ш'і
друшки ідут' ізад'і// ну шишки но'сила старша друшка // і оце їдут' по се^нлі/ а
хтос' вишоў із двору та хоч'е пере'ходить' / а вони сп'івайут'//

6. Звіт керівника діалектологічно-ономастичної практики

Львівський національний університет імені Івана Франка

ЗВІТ

керівника діалектологічно-ономастичної практики

(посада, прізвище, ім'я та по батькові)

1. Термін перебування на практиці:
2. Кількість студентів, закріплених за керівником:

№з/п	ППП здобувача	Академічна група	Оцінка за діалектологічно-ономастичної практику

3. Відгук керівника асистентської практики про роботу студента (-ів)

4. Зауваження й пропозиції щодо організації та проведення діалектологічно-ономастичної практики

Керівник діалектологічно-ономастичної практики

Дата

7. Світлини діалектологічно-ономастичної практики різних років:

